

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
NARVA KOLLEDŽ
PSÜHHOLOOGIA JA PEDAGOOGIKA LEKTORAAT

Anneli Maranik

**HUUMORI KAASAMINE EESTI KEELE KUI TEISE KEELE
OMANDAMISEL KOOLIEELSES EAS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Nelly Randver MA

NARVA 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik koostamisel kasutatud teiste autorite tööd,
põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujal pärinevad andmed on viidatud.

Anneli Maranik

.....

/töö autori allkiri ja kuupäev/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anneli Maranik,

(sünnikuupäev 15.09.1978)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Huumori kaasamine eesti keele kui teise keele omandamisel koolieelses eas“, mille juhendaja on Nelly Randver.
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 18.05.2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED ARUSAAMAD HUUMORIST.....	7
1.1 Huumori mõiste	7
1.2 Huumorit käsitlevad teooriad	8
1.3 Huumori mõju lapse õpetamisel ja kasvatamisel koolieelses eas	11
1.4 Huumori roll keele omandamisel	13
1.5 Teise keele omandamise iseärasused ja toetamine huumoriga	15
1.6 Teoreetilise osa kokkuvõte	18
3. UURIMISTÖÖ EMPIIRILISE OSA KIRJELDUS.....	20
3.1 Uurimustöö eesmärk ja ülesanded.....	20
3.2 Uurimuse meetodika ja andmete kogumise meetod.....	20
3.3 Uuringu valimi moodustamine	21
3.4 Uuringuprotseduuri ja andmetöötlusmeetodi kirjeldus	22
4. UURINGUTULEMUSED	24
4.1 Fookusgrupi intervjuu analüüs	24
4.2 Järeldused ja ettepanekud	33
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY.....	37
KASUTATUD KIRJANDUS.....	39
LISAD	42
Lisa 1. Lasteaedade andmed.....	42
Lisa 2. Kutse osalemaks fookusgrupi intervjuul	43
Lisa 3. Fookusgrupi intervjuu kava ja küsimustik	44
Lisa 4. Fookusgrupi transkriptsioon	47

SISSEJUHATUS

Eestis on aastakümneid arutletud teemal, kuidas õpetada tõhusamalt ja toetada iga lapse individuaalset arengut (Abel 2013). Seejuures ei saa jätta arvestamata vajadusega arendada nende üldist elus toimetulekut, sealjuures ka oskust õppimisest ja elust rõõmu tunda. Eelkooliealine laps viibib suurema osa oma päevast lasteaias, seepärast on eriti oluline, et teda ümbritseks positiivne ja rõõmsameelne õhkkond. Selleks, et lapsed naeraksid rohkem või vähemalt saaksid igapäevaselt naeratuse suule, näib hea mõte kaasata õppe- ja kasvatustegevustesse teadlikult huumorit. Kuid selle pealtnäha lihtsakoelise, kuid tegelikult unikaalse nähtuse kasutus potentsiaal hariduses võib olla veelgi mitmekülgsem – see võib toetada ka uute teadmiste omandamist ja kinnistumist.

Huumori olulisust õppe- ja kasvatustegevustes on maailmas palju uuritud ja selle olulist rolli ka tõestatud. Esimene Eestis läbiviidud uurimustöö „Huumor kui fenomen pedagoogilise tööriistana õpetajate teadvuses ja igapäevatoos” uuris huumori kaasamist, tähtsust ja tõhusust õppeprotsessis. Kuid laiemas plaanis võib öelda, et selle suhtlust rikastav ja soodustav nähtus pedagoogikas on veel avastamata. (Abel 2013)

Eestis elab ca pool miljonit elanikku, kelle emakeel ei ole eesti keel (Statistikaamet 2017). Nendest paljusid lapsi õpetatakse kodus, lasteaias või koolis kakskeelseteks. Teise keele õpetamist väikelastele ei mainita alushariduse raamõppekavas, küll on aga hakatud rohkem rääkima selle õpetamise vajalikkusest eelkoolieas (Kikas 2008). President Kersti Kaljulaid ütles oma kõnes haridusjuhtide aastakonverentsil, et on tohutu ressursi raiskamine, kui me ei õpeta lasteaias lapsele selgeks veel ühte keelt (Kaljulaid 2017). Vastukaja toetavale tagasisidele on olnud ulatuslik, kuid on ka oponendid, kes toovad peamise kitsaskohana välja laste niigi tiheda ja üle korraldatud päevakava lasteaias. Kardetakse, et lastele ei jää aega rahulikus tempos lapsepõlves elamiseks. (Ojaste 2017)

Ideega on kaasa läinud Sotsiaaldemokraatlik Erakond (edaspidi SDE) ning kokku kutsutud ekspertide ümarlaud arutles keeleõppe sisseviimist lasteaias õppekavasse. Tõdeti, et keeleõpe laiendab laste silmaringi ja arendab ajutegevust. Arutelu käigus oli kavas leida reaalsed ja lapse seisukohalt parimad võimalikud lahendused, kuidas korraldada võõrkeeleõpet lasteaias, et see oleks lapsest lähtuv ja tema arengut toetav. (SDE 2017) Rääkides reaalsetest lahendustest, on näiteks Eestis ja Saksamaal võõrkeele lõbusamaks omandamiseks välja antud kogumikke, milles leiab näiteid, kuidas huumori abil sõnavara õpetada. Näiteks saab selleks kasutada vaheldusrikkaid mängu, nalju ja

koomikseid. Eestis on selline kogumik olemas inglise keele õppeks. (Spier 2005, Lehiste 2010)

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada huumori roll laste eesti keele kui teise keele omandamisel keelekümblsruhmas kasutusel oleva materjali põhjal. Uurimisteema on aktuaalne, sest huumori kasutamist õppe- ja kasvatusprotsessis pole lasteaia keelekümblsruhmas varem uuritud. Samuti pole uuritud, millist mõju avaldab huumori kaasamine eesti keele kui teise keele omandamisele.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded:

- anda teoreetiline ülevaade huumori mõistest ja huumori erinevatest teooriatest;
- uurida kirjanduse põhjal huumori kasutamist kasvatus- ja õppeprotsessis, keele arengul ja teise keele omandamisel;
- välja töötada fookusgrupi intervjuu küsimustik keelekümblsruhma õpetajatele huumori kasutamisest teise keele õpetamisel keelekümblsruhmas;
- uurimuse läbiviimine keelekümblsruhma õpetajate seas;
- saadud tulemuste analüüsimine ja järelduste tegemine.

Uurimistöö sihtgrupiks on õpetajad, kes töötavad täieliku keelekümbluseprogrammiga liitunud lasteaedades. Uurimismetoodikaks on valitud fookusgrupi intervjuu.

Uurimustöö koosneb kahest põhiosast. Töö esimeses, teoreetilises osas käsitletakse huumori mõistet ja tähenduse muutumist läbi ajaloo, antakse ülevaade varasematest uuringutest huumori kohta, tuuakse välja tugevused ja nõrkused ning huumori kaasamise võimalused õppe- ja kasvatusprotsessi toetamisel, kõne arengu ja teise keele omandamisel koolieelses eas. Töös tuginetakse teadlaste Sigmund Freudi, Paul McGhee, Marta Wolfensteini, Ülle Rannuti ja Toivo Niibergi seisukohtadele.

Töö teises, empiirilises osas käsitletakse uurimuse eesmärki ja ülesandeid, uurimuse metoodikat, valimit ja eetilist aspekti, uurimusprotseduuri ja kirjeldatakse andmetöötlusmeetodit ning saadud tulemuste analüüsi.

Võtmesõnad: huumor, humoriteooriad, motivatsioon, kakskeelsus.

Uurimistöös kasutatud lühendid

EKSS - Eesti keele seletav sõnaraamat

SDE - Sotsiaaldemokraatlik Erakond

ÕS 2013 Eesti õigekeelsussõnaraamat

1. TEOREETILISED ARUSAAMAD HUUMORIST

1.1 Huumori mõiste

Huumori kohta on teadlased mõtteid avaldanud juba aastatuhandeid (Laineste 2003). Juba Aristotelese aegadel oldi arvamusel, et huumorimeel kaitseb inimest ja aitab tal elu keerdkäikudes välja tulla (Mäesepp 2005: 35). Sigmund Freud on öelnud, et huumor on nagu relv, millega saab hävitada vaenlast. Huumori kontseptsiooni konkreetsemaks lahtimõtestamiseks käsitletakse järgnevalt huumori tähendust, alaliike ja selle tähenduse muutumist erinevatel ajastutel.

Mõistet *huumor* määratletakse kui heatahtlikku nalja, heatahtlikku-naljatlevat suhtumist (ÕS 2013) ning ka koomiliste elunähtuste, inimlike puuduste ja nõrkuste lõbusat ja heatahtlikku naeruvääristamist (EKSS 2009). Mäsepa arvates on huumor üks koomika alaliik satiiri, sarkasmi ja iroonia kõrval (Mäesepp 2005: 36). Niiberg rõhutab huumori puhul eelpool mainitud rõõmsameelset ellusuhtumist, heasüdamlikku nalja ning puuduste, inimlike nõrkuste ja veidruse sõbralikku naeruvääristamist. Tema sõnul on huumoril kolm kohustuslikku osa: kehtivate normide rikkumine, heasoovlikkus ja liialdamine ning naer hea nalja üle lisab loovust, õppimistahet ühtekuuluvustunnet, keskendumisvõimet ja elurõõmu. (Niiberg 2011: 193-195)

Huumori mõiste ei ole alati kandnud sama tähendust. Ladina keelest tulenev sõna *huumor* tähendab tõlkes niiskust ning viitab kehavedelikele nagu veri, lima ja sapp. Varem arvati, et just nende vedelike erinevad segud määravad meeste puhul nende jume, temperamendi ning füüsilised ja vaimsed võimed. Eelnevale määratlusele lisandus keskaja lõpul negatiivne aspekt, mille kohaselt oli huumor tasakaalutu vaimne seisund, seletamatu hetkeseisund või koguni puue. Alates 18. sajandi keskpaigast ei peetud huumorit enam ebanormaalseks ning tänapäeval kannab huumor endas nii sotsiaalset, psühholoogilist kui ka suhtlusrolli. (Pilt 2014)

Vanarahvatarkus annab huumori lahtimõtestamisele veel ühe nüansi. Vanasõnad nagu näiteks „Naer tuleb tihti nuttes koju“, „Ära hõiska enne õhtut“, „Pill tuleb pika ilu peale“ jpt toonitavad vajadust emotsionaalse vaoshoituse järele. Sellisele mõtteviisile toetudes keelavad vanemad tihti laste naeru, arvestamata et positiivsed emotsioonid mõjuvad tervistavalt. (Niiberg, Urva 2009: 59-67) Siinkohal on sobilik esitada ka fakti, et kui laps naerab päevas ca 300-400 korda, siis täiskasvanud ise vaid 15 korda (Niiberg 2011: 90).

Kokkuvõtteks võib öelda, et huumori mõiste ei ole alati olnud selle tähendusega, kuidas me täna seda tajume, kuid sellega alati kaasas käinud ambivalentsus on säilinud. Nii on huumori kasutamisel vaja arvestada selle võimaliku piiripealsusega ning teadmisega, et selle tunnetamises võivad rolli mängida õhkõrnad nüansid. Samas tekitab huumor eluterveid emotsioone ning täiskasvanud saaksid ehk olla rohkem lastele eeskujuks nii ise rohkem naerdes kui laste naeru soosides. Loomulikult peab huumor olema heatahtlik. Küllap mäletavad paljud oma lapsepõlvest väljendeid, millega pigem pidurdati, lapse huumori kasutamist.

1.2 Huumorit käsitlevad teooriad

Kuni 1970-nda aastani oli huumorit uuritud põgusalt. Lorenzen (2007) väitis oma raamatus „Humor und Pädagogik“, et uurijad tegid üks-kaks uuringut, kuid jätsid need siis sinnapaika. Alates 1970-ndate aastate keskelt tekkis süstemaatilisem teaduslik huvi huumori vastu, eriti Ameerikas, kus viidi läbi ka enamus sellekohaseid uuringuid. (Lorenzen 2007: 7)

Järgnevalt tuuakse välja erinevad, peaasjalikult Sigmund Freudi, Marta Wolfensteini ja Paul McGhee teoreetilistel seisukohtadel põhinevad, huumorit käsitlevad teooriad. Põgusa kõrvalpõikena võib siinkohal välja tuua, et ehkki huumori aspekti on enda jaoks avastanud erinevate teadusharude esindajaid ning lai huvigrupp pakub suuremaid võimalusi, siis olukorras, kus puudub tugev teadusharude vaheline teooria, millele kõik erinevatest seisukohtadest lähenejad toetuda võiksid, on senised uurimused nõrga läbilöögivõimega, tulemused kipuvad üksteist lämmatama ja üldises segaduses märkamatuks jääma. (Laineste 2003)

Teaduslik huumori uurimine algas prantsuse filosoofi Henri-Louis Bergsoni ja austria psühholoogi Freudi töödega selles valdkonnas. Viimane uuris huumorit eelkõige täiskasvanutel. (Lorenzen 2007: 8) Temast lähtuv psühhoanalüütiline huumoriteooria seob nalja inimpsüühika alateadvuslike mehhanismidega ja tegeleb nalja funktsioonidega (Freud 2008). Erinevad leevendus- ehk lõõgastus- ehk kergendusteooriad toetuvad suuresti tema psühhoanalüütilisele õpetusele. Freudi järgi on huumoril oluline koht psühholoogiliste asendus- ehk substitutsioonimehhanismide hulgas, mille kaudu inimene teisendab oma sotsiaalselt vastuvõetamatud agressiivsed impulsid vastuvõetavateks ja saab need niimoodi välja elada. (Kirkmann 2002)

Freudi seisukohtadele toetudes võib öelda, et huumorit võib pidada inimese psüühiliseks kaitsemehhanismiks. Viimane aitab vältida negatiivsust emotsioonides kui ka käitumises. Samuti avaldab huumor positiivset mõju kohanemisvõimele, millel on oluline roll toimetuleku seisukohast. (Kera 2007: 125-134) Öeldakse, et inimene, keda ajavad oma väiksed ebaõnnestumised pigem naerma kui nutma, on vaimselt terve ning tegus (Niiberg 2011: 189). Nii võiksid täiskasvanud teha nalju ja trikke koos lastega ning enda üle naerda, kuna laste vastava sotsiaalsed alaoskused saavad areneda (Kikas 2008), kui nad näevad ka täiskasvanut nalja tegemas ja oma eksimuste üle naemas (Kera 2007: 125-134).

Dissonantsi teooria avaldaja psühholoog Paul McGhee (1977) väitis samuti, et huumoril on oluline roll laste sotsiaalses arengus. Nii peetakse populaarseteks lapsi, kellel on naljasoon. Viimane saab alguse juba beebi esimestel elunädalatel ja areneb teisel eluaastal huumorimeeleks. Lapsi tuleks julgustada rohkem nalju tegema rasketel hetkedel, kuna see aitab neil toime tulla stressirohkete ja ärevate olukordadega. (Kidron 2004: 207-210, Shapiro 2002: 185-193) Laste huumorit uurinud Martha Wolfenstein on samuti toonitanud, et huumor on väärtuslik emotsionaalne ressurss, millega ebameeldivad emotsioonid ületada saab. (Lorenzen 2007: 20)

Wolfenstein (1978) oli oma uuringus küll Freudist inspireeritud ja temaga paljudes punktides sama meelt, kuid erinevalt Freudist leidis ja tõestas ta, et lapsel on huumorimeel. Vastupidiselt Freudile, kes huumori koomikast ja naljast eraldas, ei eristanud ta ka nalja huumorist. Ta käsitles nalja laiemas mõttes ning pidas vaimukuse vormideks nii sõnamänge, lõbusaid lugusid, naljakaid kommentaare kui ka naljaküsimusi. Freud seevastu eristas mängu ja nalja vaimukusest. Ta pidas neid geneetiliseks nähtusteks ja vaimukuse eeletapiks. (Lorenzen 2007: 38)

Kui rääkida huumori toimimise mehhanismidest, siis näiteks erutusteooria puhul arvatakse, et just nalja tekke kõrgpunktile eelnev erutusseisundi tõus ja sellele järgnev erutuse järsk langemine, annavadki rahuldustpakkuva tunde. Üleoleku- ja paralüüsteooria puhul omakorda naerdakse kellegi ebaõnnestumise järel. Tuntum näide sellest teooriast on Chaplini filmid. (Kidron 2004: 207-210) Huumor sotsiaalses tähenduses aitab lähendada seltskonda. Samuti on huumor jagatud kogemus, aitab määrata vastastikkust sobivust, peegeldades tundeid ja taotlusi. (Kidron 2004: 210-211)

Huumorist arusaamine omakorda on kognitiivne võime. Cornett (2001), toetudes Jean Piage arenguteooriale väitis, et me läbime kõik samad arengustaadiumid, kuigi igal inimesel on unikaalne huumorimeel. See paneb paika, kuidas me huumorit tajume ja loome. Seejuures ei saa unustada kultuuriruumi ja keelelist raamistikku. Cornett (2001) Jean Piaget'i, Lawrence Kohlbergi, Jane Loevingeri ja Paul McGhee teooriatele toetudes selgitas ta huumori mõistmist vanuse järgi. Huumorimeel saab alguse teisel eluaastal, kus lapsed teevad nalja, millele ootavad täiskasvanu poolset naeru, alates 4-ndast eluaastast naeravad nad keha funktsioonide, häälte, tabusõnade, klounide, rumalate riimide, valede häälduste ja liialduste peale. Hiljem mõistab laps, et sõnal ei ole alati sama tähendust. Näiteks 7–8-aastane saab aru, et sõnad ei ole alati samatähenduslikud. Naljakaks on praktilised naljad ja ebamugavustunne. (Pilt 2014) Huumorimeele olemasolu võib muuhulgas pidada üheks andeka 3–6-aastase lapse omaduseks (Tubin 1998).

Seega saab väita, et huumori kasutamine on ajas muutuv ning lapse arenedes muutub ka tema naljast arusaamine. Samas on ka teada, et täiskasvanute teadmised ja arusaam laste huumorist kipub olema pea olematu. Laste tehtud naljad võivad neile tunduda imelikud ja tobedad ja neile tehakse kiiresti lõpp vaid sellepärast, et täiskasvanud ei saa neist aru. Kui teada laste arenguetappe, on võimalik paremini mõista ka nende huumorit. (Järveveer 2012)

Kokkuvõtteks võib väita, et hoolimata erinevate teadusharude vahel puuduvast tugevat teooriast, on huumori mõju lapse arengule tõestatud. Paljud Freudil põhinevad teooriad on püüdnud uute vaatenurkade ilmnemisel tema väidet, et lapsed ei taju huumorit, nii ümber lükata, kui osaliselt nõustunud sellega. Võib öelda, et huumor tagab lastele teatud elukvaliteedi, millel on väga oluline mõju tema edaspidisele arengule. Huumor on lapse sotsiaalsete oskuste eriline osa ning õpetajate ning täiskasvanute huumorit soosiv käitumine aitab neil muuhulgas kergemini üle saada ebaõnnestumisest. Nii nagu lapse arenguperioodil on oma etapid, nii areneb ka huumorimeel – iga edasine etapp tuleb vastavalt oma eale. Ei ole mõeldav, et 3-aastane teeb nalja või mõistab huumorit nagu 8-aastane laps.

1.3 Huumori mõju lapse õpetamisel ja kasvatamisel koolieelses eas

Õpikeskkonnas on peetud siiani sobilikuks käituda vaoshoitult ja huumorivabalt, kuid huumoriuurijad kinnitavad, et see pole õppimise seisukohalt kõige õigem. Naljakate teemakohaste märkuste positiivne mõju kogu aine meeldejätmisele on tõestatud, huumori kasutamine õppetegevuste tutvustamisel suurendab laste tähelepanu. (Laineste 2003) Haridusasutuses ei saa kõik olla huumorikas, kuid ilma huumorita ei toimi üldse midagi (Rüedi 2004: 79). Ilma huumorita on distsipliin mõeldamatu ja huumori puudumine on märk radikaliseerumisest (Rüedi 2004: 183). Naer hea nalja üle annab juurde loovust, õppimistahet, ühtekuuluvustunnet, keskendumisvõimet ja elurõõmu (Niiberg 2011: 195). Õppimises on vaieldamatud abivahendid ja pingeleevendajad hea nali ja naer. Nii on ka huumorisoonega õpetajad on au sees (Feldschmidt 2013: 62).

Huumori mõistet, selle mõju mälule ja kasutamist õppetegevustes on uurinud nii mõnedki Ameerika teadlased, näiteks Skinner ja Askidson tõestasid oma uuringutes huumori positiivset mõju õpikeskkonnale ja õpilaste motivatsioonile. (Skinner 2010, Askidson 2005) Skinner (2010) selgitab kirjanduse ja oma isiklikust kogemusest lähtudes olulised põhjused, miks õppetegevustes huumorit kasutada. Ta leiab, et huumor loob õppimiseks soodsa keskkonna, kasutades huumorit omandavad lapsed rohkem ja peavad rohkem meeles teadmisi ja muu hulgas hoiab see üleval laste tähelepanu.

Hea õpetaja on see, kes on naerulembene ja optimistlik ja oskab humoorikalt laste ja nende ütlustele reageerida ning seda kasutada oma igapäevases töös. (Saar 1991: 40) Lastele mõjub huumori kasutamine positiivselt, sest naer aitab vabaneda psüühilisest pingest. (Rüedi 2004: 44, Mäesepp 2005: 39) Wanzer (1998) selgitab, et huumor on üks juhendatavatest tööriistadest. Kui õpetaja kasutab huumorit edukalt, siis lapse motiveeritus ja tahe tegevustes osaleda on tõenäolisem. Huumori kasutamine suurendada lapse usaldust õpetaja suhtes. Huumor soodustab lastes soovi tegevustes osaleda ja see tähendab paremaid tulemusi õppetöös. Kui õpetaja ei oskagi olla humoorikas, võiks ta rohkem õppe- ja kasvatustegevustes naeratada, naerda häälega, varieerides oma hääletooni või žestikuleerida, sest samu asju kasutavad inimesed siis, kui nad naljakad on. (Wanzer 1998: 116-124)

Adam Chee (2006) klassifitseerib huumorit õppetegevustes neljas erinevas vormis. Tema toob välja eraldi:

- tekstilise, näiteks jutud ja naljad;
- pildilise, näiteks koomiksid ja karikatuurid;
- tegevuseline/mängulisuse, näiteks teater, videod, reklaamiklipid, rollimängud;
- verbaalse, näiteks sõnamängud, anagrammid ja akronüümid. (Chee 2006)

Lastele meeldivad lustakad ja naljakad mängud. Samas on mäng just huumorisoone stimuleerimiseks parim viis. Lisaks lasteaiale võiks ka kodus pidada naljatundi, kus kõik seltskonnas räägivad naljakaid lugusid ja nalju. Lapse enda välja mõeldud naljad on huumorisoone arendamiseks parim viis. Kindlasti tuleb selgitada, et naljaga võib teisele kaaslasele haiget teha. Seepärast tuleks aidata lastel eristada vaenulikku nalja mittevaenulikust. (Shapiro 2002: 185-193)

Mõistatused, naljad, naljapildid ja kontrastid on pragmaatiline kõneoskus ning seda saab arendada just läbi mängude. Tänu sellele saab laiendada sõnavara ja arendada keelest arusaamist. (Niiberg 2011: 87)

Pea kõigi rahvaste lastelauludes on absurd läbivaks tunnusjooneks. See on paradoksaalne, sest arengupsühholoogid on üksmeelsed väitma, et lapse kognitiivsed võimed arenevad lõplikult välja alles kuskil keskmistes teismeeas ja naljade mõistmine on sellel arenguteel pea viimane proovikivi; teisalt teavad kõik, kes lastega kokku puutunud, et lapsed naudivad absurdi nii nagu ei keegi muu. (Kirkmann 2002)

Lisaks eelnevale positiivsele mõjule tuuakse välja ka väiteid huumori kasutamise negatiivse mõju kohta õppeprotsessis. Õpetaja peaks oma töös kasutama õppeprotsessiks sobivat meetodikat, mitte aga lahutama laste meelt. (Abel 2013)

Kokkuvõttes võib välja tuua, et lapsed veedavad pikad päevad lasteaias ja neile on vaja elutervet keskkonda. Huumori kasutamist õppeprotsessis on uuritud ja teaduslikult on tõestatud selle positiivne mõju lapsele. Huumori kaasamine aitab kaasa laste tähelepanelikkusele ja teadmiste omandamisele. Huumori kasutamisel on toodud välja lastele rõõmu pakkuvad huumori erinevad vormid. Töö käigus tutvuti Eesti Vabariigis välja antud alushariduse õppe- ja kasvatusprotsesse reguleerivate dokumentidega.

Nende hulgas oli Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, Õppe- ja kasvatustegevuste korraldus ja Keelekümbluskeskuse poolt välja antud õppevaraga. Huumori kaasamist tegevustes ei ole eraldi välja toodud. Samuti ei leitud materjale, mis toetaks õpetajaid rohkem õppe- ja kasvatusprotsessides huumorit kaasama.

1.4 Huumori roll keele omandamisel

Psühholoogilises plaanis iseloomustavad laste kõne arengut järgmised tunnused: psüühiliste protsesside ja kõne vahekord arengus, lapse tegevus ja kõne ning kõnetegevuse motiivide ja kõne funktsioonide areng (Karlep 1998).

Biheivioristliku õppimisteooria (Skinner) põhiseisukohast õpib laps kõnelema imiteerimise, mudeldamise, harjutamise ja kinnistamise teel, väites, et kõne areng on keskkonna mõjutuste tulemus. Nativistliku teooria kohaselt (Chomsky) seostatakse lapse kõnet aju küpsusega, ehk teisisõnu, millist keelt laps kuuleb, seda hakkab ta kõnelema. Kognitiivsete teooriate esindajad (Võgotski, Piaget) leiavad, et lapse kõne omandamine sõltub tema kognitiivsest arengust (Karlep 1998, Allik 2002: 152, Kivi jt 2005: 40-41)

Lapse keeleline areng saab alguse juba siis, kui ta veel ei räägi (Karlep 1998). Catelli (2000) arvas, lapse esimeseks eneseväljenduse viisiks on nutt. Viimane on tema ellujäämisseisukohast ülioluline. Samas peab Kuusik (2001) lapse kõne kujunemisel üheks eelduseks mitteverbaalset suhtlemist. Umbes kahekuuselt lisandub nutule koogamine. Erinevalt nutust nadivad lapsed koogamist. Viienda ja kaheksanda kuu vahel naudib laps neid helisid, mida ta suudab ise tekitada. Alates kaheksandast elukuust on koogamisest saanud lalin, mis sisaldab juba erinevaid helide mustreid. Selline imiteeriv käitumine on omane üksnes inimesele (Kidron 2008: 68) Edasi lähevad helid mitmekesisemaks ja ka keerulisemaks. Esimese eluaasta täitumisel kasutavad lapsed juba üksikuid sõnu. (Kivi jt 2005: 43) Kuna esimesel eluaastal hakkab aju kiirelt arenema, toimub Cattelli (2000) ja Whitney (1998) arvates laste keeleline areng jõuliselt. (Kivi jt 2005: 44)

Kuigi beebid otseselt ei suhtle sõnadega, siis naermine on neile kui kiindumuse avaldus. Pooleaastased ja aastased beebid peavad lugu situatsioonikoomikast ja varajase huumori reaktsioonid on üsna loomingulised. Vanemate emotsionaalsusel on tähtis roll. Huumoriarengu alus luuakse beebidega mängides näiteks näo peitmine rätiku taha ja siis jälle ilmumine. Samuti kõditamised, liigutamised, naeratamine ja veidi veidra

käitumisega vanemate poolt. (Järveveer 2012) Järgnevalt selgitataksegi põhjalikumalt, kuidas toimub vanuseliselt lapse keeleline areng ja kuidas samaaegselt areneb huumorimeel.

Juba väikelaps mõistab, et keele abil saab täiskasvanuid suunata oma soove rahuldama. Keelearengu keskkonna kujundavad last ümbritsevad lähedased inimesed ehk tema vanemad ja ka vanavanemad. Lapse keele kohaseks arenguks peab tal olema võimalus kuulata teiste inimeste kõnet kui ka ise kasutada keelt eesmärkide saavutamiseks erinevates suhtlemist vajavates situatsioonides. Laps saab aru öeldust ja ütluse sisu vastab tema huvidele, kogemustele ja teadmistele. (Kikas 2008: 276-279)

Kahe aasta vanusena võivad lapsed kasutada ca 50-600 sõna. Bates jt (1995) arvates ilmub just siis lapse kõneste kahesõnaline lause. Selles eas taipab laps, et igal asjal on oma nimi. (Kidron 2008: 69) Samuti saab teisel eluaastal, kui laps hakkab mõistma sõnade ja esemete sümboolset olemust, alguse päris huumorimeel. Nüüd hakkavad ka lapsed naerma omaalgatatud naljade üle. (Järveveer 2012)

Kolmeaastane laps saab aru, räägib piisavalt ja saab hakkama teda puudutavates olukordades. Laps õpib kasutama kõnet sotsiaalses kontekstis, arvestama kõneleja soolisi ja ealisi erinevusi ning kultuurilist ja sotsiaalset staatust. Selles vanuses hakkab kujunema arusaam grammatikast. McGhee (2002) väidab, et sel ajal tekib lapsel juba ka verbaalne huumor. Näiteks mängib laps sõna kõlaga ning avastab seejuures, et võimalik on olematuid sõnu välja mõelda. Samuti panevad lapsed asjadele kummalisi nimesid. Kui laps saab aru, et asjadel on tunnused ja omadused, hakkavad nad neid meelega valesti kasutama. Kasutust leiavad absurdi sõnalised kombinatsioonid ning kujutlused objektide, inimeste või loomade tunnustest. (Järveveer 2012)

Nelja-aastasega võib juba arutleda teemal, milline on hea nali ja halb nali. Selles vanuses ei saa lapsed veel aru mõistatuse mõttest, kuid neile meeldib teha rumalaid nalju. (Järveveer 2012)

Kuueaastane laps räägib keelt täiuslikult vastavalt tema keskkonnale. Vögtski (1982) on väitnud, et kui vanemad ja õpetajad teadlikult suhtlevad lapsega (lapse kõnet kuulatakse, viimistletakse ja stimuleeritakse), aitab see lapsel teha arengus järgmist sammu. (Kivi jt 2005: 44-46) Lapsed hakkavad leidma riimuvaid sõnu ning vahetama sõnades silpe ja tähti. Laste verbaalne eksperimenteerimine on selles vanuses väga

huvitav ning seda teadmist ära kasutades võib õppeprotsessi lisada lõbusaid sõnalisi mängu. (Järveveer 2012)

Keele omandamine ei ole pärilik, vaid laps omandab selle keele, mida tema keelekeskkonnas räägitakse. Kui lapse areng vastab ealistele normidele, võib ta samaaegselt omandada mitu keelt. Siin tuleb arvestada, et üks inimene kasutab lapsega suheldes alati ühte ja sama keelt. Keele omandamine on sotsiaalne, psüühiline, omab tähendust, suhtlemisvahend, kood, teaduslik abstraktsioon ja koosneb hierarhilistest üksustest. (Karlep 1998: 60-63)

Kokkuvõtteks võib öelda, et lapse keel areneb juba siis, kui ta on veel sündimata. Isegi kui laps ei räägi meiega verbaalselt kaasa, on tal olemas võime väljendada end mitteverbaalselt. Juba beebide kasutavad kiindumuse väljendamiseks naeratust ning varajases eas meeldivad lastele vanemate emotsioonid. Mida edasi areneb lapse keel, seda rohkem oskavad nad teha nalja ja naudivad selle kasutamist. Laps teeb keelelises arengus läbi kindlad arenguetapid, mida ei tohiks ära unustada laste huumori mõistmisel. Lapsevanemad ja õpetajad saavad huumorimeele arengut soodustada nii ise nalja tehes kui naljakate ülesannetega (riimuvad sõnad, sõnadele teise nime andmine jne.). Kui õpetaja teadvustab konkreetseid keele ning huumori arengu etappe, siis on kindlasti võimalik omavahel eelnevaid punkte lõimida ja tagada sellega lapsele huvitav ja meeldejääv keele arengut toetav keskkond.

1.5 Teise keele omandamise iseärasused ja toetamine huumoriga

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) kohaselt toimub koolieelsetes lasteasutustes õppe- ja kasvatustegevus muukeelsetele lastele keelekümluse metoodika alusel, kus räägitakse lastega ainult eesti keeles, lõimitud tegevuste kaudu ja individuaalset tööd tehes. Eesti Vabariigis käivitus aastal 2000 eesti keele kui teise keele õppeks keelekümluseprogramm Kanada näitel. Täieliku keelekümluse lasteaiaprogrammi rühmad moodustati 2003. aastal üheksas lasteaias. Täieliku keelekümluse puhul alustatakse lasteaias või esimeses klassis ning õpitakse kõiki õppeaineid eesti keeles. (Innove 2017)

Ülle Rannuti arvates suurendab laste ebakindlust ja kartust koolieas eesti keeles kui teises keeles suhelda, just täiskasvanute oskamatus neid julgustada. (Rannut 2003: 22) Õpetajate ülesanne oleks siinkohal toetada lapse arengut teise keele omandamisel.

Kakskeelsed lapsed on õpetajatele suuremaks väljakutseks kui eesti keelt kõnelevad ükskeelsed lapsed sellepärast, et suulisel väljendusel ei ole laste tähelepanu haaramine kergete killast (Hallap: 2008; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 2008), seega on neil oluline mõista ja teada, kuidas aidata lapsel maksimaalselt areneda. Oluline on, et ka õpetajal endal oleksid olemas materjalid, millele toetuda õppe- ja kasvatustegevusi planeerides.

Koolieelses eas omandab laps oskuse rääkida oma tunnetest, vajadustest ja murest, oskab keelduda ning saab aru lihtsast huumorist, naerdes sündmuse ja kokku sobimatu sõnakombinatsiooni üle. Lastele meeldib nalja teha, mõistes, et see lõbustab ka teisi. Probleemsetes olukordades ja konfliktsituatsioonides tuleb õpetajal säilitada huumorimeel. Lisaks eelnevale aitab huumor ebaõnnestumistest üle saada. (Kulderknup 2009)

Soll (2000) tõi välja olulised Eestis levinud põhimõtted ja seisukohad seoses keele õpetamisega 3–7-aastastele lastele. Last peab keeleline tegevus ergutama omandavat keelt kasutama suhtlusvahendina. Kuna lapsed erinevad keeleoskuse ja omandamise tempo poolest, siis tuleb tegevusi planeerides nendega arvestada, sest muidu võib lapsel kaduda huvi ja motivatsioon. Tugineda tuleks ka lapse keelelise kui ka üldkognitiivsele kogemusele. Väiksestele lastele teist keelt õpetades tuleb suurt tähelepanu pöörata näitevahenditele, õpetaja miimikale ja liigutustele. Õpetaja jutt peab olema emotsionaalne, loomulik ja arusaadav. Lastele uut materjali esitledes tuleb meeles pidada, et lapsel ei jää korraga palju informatsiooni meelde. Kui lapsele on teema lähedane ja emotsionaalselt tähtis, siis jääb see ka paremini meelde. Koolieelses lasteasutus on valdav mänguline teise keele omandamine, sest tagatakse võimalus teist keelt kasutada tegevustes ja loomulikes suhtlussituatsioonides. Mänguline osa teise keele omandamisel soodustab motivatsiooni püsimist. (Soll 2000: 5)

Arvestades laste teise keele omandamise iseärasusi, saab õpetaja kasutada mitterverbaalset ja verbaalset huumorit õppe- ja kasvatustegevustes. (Kikas 2008: 303–320) tõi välja, et kõige paremini sobib lastele keeleõpe jutukeste, laulude, salmide ning näitvahendite abil.

Lapse lühikest keskendumisvõimet arvestades tuleb tegevused teha lühemalt. Paremini õpitakse keelt mängides ja tegutsedes, kus on võimalik teha vigu ja katsetada. Varane võõrkeele õpe paneb aluse hilisematele keeleõpingutele. Kuigi uurijad ei ole tänapäeval

jõudnud üksmeelele, kas varem on parem, on varajase keeleõppel eeliseid, milles ei kahtle keegi, nagu hea häälduse omandamine, laste huvi kõige uue vastu, hea imiteerimisvõime ja tõkete puudumine. Samas ei anna üksnes lapse vanus eeliseid võõrkeele omandamiseks. (Kikas 2008)

Eesti keele oskus on Eestis elades vajalik. Eesti keel on vahend Eesti ühiskonnaga suhtlemiseks ja tööturul toimetulekuks. Vene keele rääkijate hulgas peetakse eesti keele õpet tähtsaks ennekõike pealesunnitud põhjustel. Kui oma tuleviku ei nähta Eestis, kaob ka õpimotivatsioon. Teise keele edasi andjad õppetegevustes ise ei teadvusta oma rolli õpimotivatsiooni tekitamises lastes. (Haridusministeerium 2015) Siinkohal tuleb meele pidada, et lapsed teevad palju asju lõbu pärast ja nende emotsionaalne seisund mõjutab tugevasti õpimotivatsiooni. Lapsel võivad olla suurepärased sünnipärased eeldused ja ta võib õppida hästi sisustatud õppeasutuses, aga kui tal puudub huvi õpitava vastu, siis ei tule õppetegevusest midagi välja. (Leppik 2008: 174-175)

6–7-aastase lapse eeldatavate üldoskuste (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 2008) hulgas on ka oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusoskusi. Lisaks taju, tähelepanu, mälu, mõtlemise ja emotsioonide suunamisele on oluline oskus juhtida oma motivatsiooni. Laps ise tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada. Hamer (1991) väitiski, et lapsed on uudishimulikud ja see paneb aluse nende õpimotivatsioonile (Hamer 1991: 7) ja keeleõpet tuleb võtta huumoriga. Ei ole vaja ärritada tehtud vigade pärast, vaid tuleks rõõmustada edusammude üle. (Schlesinger-Stol 2016: 46-49)

Humanistliku lähenemisviisi alusepanija Abraham Maslow üritas viia inimese bioloogilised ja sotsiaalsed vajadused ühtsesse süsteemi. Maslowi järgi on vajaduse rahuldanud inimene mõistuspärane, ennast ja teisi heaks kiitev, huumorit armastav ja iseeneslik, kuid samal ajal ka enda ja teiste inimeste piiranguid teadev ja aktsepteeriv. Maslow eeldas, et inimestel on loomumane tarve areneda ja järeltulevat püüdnud nad koguaeg hierarhia tipu poole. (Rumberg, Uljas 2002: 128 – 131, Maslow 2007)

Kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et riigi keele õppimine on kõikidele Eesti elanikele tähtis. Seepärast on oluline juba lasteaias luua keskkond, kus laps saab eesti keele kui teise keele omandamisel tuge. Selles eas lapsed on vastuvõtlikud uutele teadmistele. Samuti kehtib see ka teise keele omandamisel. Lapsed koolieelses eas on nagu käsnad, kes imavad endasse kogu informatsiooni, kuid neil on ka lühike mälu ja pika pausi järel

võib nii mõnigi asi ununeda. Samas tuleb keeleõppel just nende teoreetiliste lähtepunktidega arvestada ja et õpetaja, kes tunneb oma valdkonda, oskaks last teise keele omandamisel oma teadmistega toetada. Enamasti peab kakskeelne laps suhtlema ühes keeles lasteaias ja teises keeles kodus, aga ka vanemad ise võivad rääkida kahte erinevat keelt. Huumorit saab kasutada igapäevastes tegevustes, eesti keele kui teise keele omandamisel. Samuti on huumori kasutamisel õpimotivatsiooni tekitamisel suur roll. Kui lastel puudub huvi õpitava vastu ja õpetaja ei ole ise motiveeritud, siis on õppe- ja kasvatustegevuse edukus nurjunud. Huumor hoiab üleval laste tähelepanu ja loob usaldusliku sideme õpetaja ja lapse koostöös.

1.6 Teoreetilise osa kokkuvõte

Kokkuvõttes võib öelda, et ehkki huumori kasutamine ja tajumine võib olla omaette kunst, saavad täiskasvanu olla lastele eeskujuks naerdes ise rohkem ja andes mõista, et koos huumoriga on keerulist teekonda lihtsam käia.

Huumori mõju lapse arengule on tõestatud. Ehkki paljud teooriad tuginevad Freudi teooriale, kes väitis, et lapsed huumorit ei taju, on jõutud järeldustele, et huumor tagab lastele omamoodi elukvaliteedi, millel on väga oluline osa edaspidisel arengul. Huumor on lapse sotsiaalsetest oskustest eriline osa ning areneb etapiti.

Erinevate allikate läbitöötamise järel võib öelda, et huumori kaasamisest õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel eraldi välja toodud ei olnud. Küll aga leidis kinnitust, et lapsed teevad palju asju lõbu pärast ja et inimeste emotsionaalne seisund mõjutab tugevasti õpimotivatsiooni. Kui lastele meeldib õpetaja oma positiivse olemise ja naeratusega, siis teeb see lastele omandatava keele huvitavaks ja nad tahavad ka ise seda oma eesmärkide saavutamiseks kasutada. Sellel tuginedes võiks kindlasti huumorit kasutada ka õpimotivatsiooni tekitamiseks. Mujal maailmas on välja antud juba võõrkeele õpetamiseks materjale, mis sisaldavad huumorit ja teevad keeleõppe meeldivaks.

Riigikeele omandamine on kõikidele Eesti elanikele oluline. Väga tähtis on juba lasteaias luua keskkond, kus laps on motiveeritud omandama teist keelt. Selles eas lapsed on vastuvõtlikud uutele teadmistele. Teise keele omandamisel tuleb õpetajal arvestada teoreetiliste lähtepunktidega. Kindlasti tuleb omada teadmisi teise keele

omandamise iseärasustest ja sellega arvestada, kui valmistatakse ette õppe- ja kasvatustegevusi. Huumori kaasamine tegevustes motiveerib lapsi suhtlema tegevustes ja tagab neile pingevaba õpikeskonna. Keelekümblus on suurepärane metoodika teise keele omandamiseks. Lastel on võimalused igapäevaselt eesti keelt rääkida ja kui vanemate toetus seda soosib, siis on ka väljaspool lasteaeda võimalik olla eesti keelses keskkonnas.

3. UURIMISTÖÖ EMPIIRILISE OSA KIRJELDUS

3.1 Uurimustöö eesmärk ja ülesanded

Huumori kasutamist pedagoogikas on üldiselt vähe uuritud. Seetõttu proovitakse siinkohal välja selgitada, kas huumori kasutamine on toeks koolieelses eas lasteasutuses eesti keele kui teise keele omandamisel.

Uurimistöö eesmärk on välja selgitada huumori roll laste toetamisel eesti keele kui teise keele omandamisel keelekümbelusrühmas kasutusel oleva materjali põhjal õpetajate arvamustele toetudes. Eesmärgist lähtudes on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas toetab huumor lapse keelelist arengut?
2. Kuidas huumor motiveerib last teise keele õppel?
3. Millisel viisil aitab huumor eelkooli eas lapsel paremini omandada eesti keelt?
4. Milliseid huumori vorme kasutavad õpetajad keeleõppes?
5. Millised vormid loovad positiivse keeleõppe keskkonna?

Eesmärkide saavutamiseks on läbi viidud fookusgrupi intervjuu teada saamaks, kas ja kuidas täieliku keelekümbelusprogrammiga liitunud lasteasutuste õpetajad kasutavad huumorit laste toetamisel ja mis toetab õpetajat huumori kasutamisel eesti keele kui teise keele omandamisel koolieelses eas.

3.2 Uurimuse metoodika ja andmete kogumise meetod

Uurimismeetodina on kasutatud kvalitatiivset uurimisviisi, sest sellisel viisil on andmete kogumine avatum ja aitab avastada uusi aspekte. Kvalitatiivne uurimus toetub tegeliku elu kirjeldamisele ning selle eesmärgiks on uuritava nähtuse mõistmist (Hirsjärvi jt 2004). Metoodika aitab saada terviklikku empiirilist andmestikku, mis hõlmaks kvalitatiivseid ja detaile iseloomustavaid seiku. Uurimismaterjalist võib järeldusi teha ilma statistilisi vahendeid kasutamata. Andmete täpne tõlgendamine on keeruline, kuid samas on need suunatud inimeste kogemuste, arusaamade ja tõlgenduste mõistmisele. Peale selle on metoodika paindlik ja aitab säilitada uuringus osalejate keelekasutuse eripära. (Laherand 2008)

Kuna uurimusteemat on vähe uuritud ja tegemist on tundmatu valdkonnaga on käesoleva töö andmete kogumise metoodikaks valitud fookusgrupi intervjuu. Fookusgrupi intervjuu sobib just hästi kasutada otsingulise uurimuse puhul selleks, et püstitada täpsemaid küsimusi ja ülesandeid edasisteks uuringuteks. Samuti aitab kirjeldada ja mõtestada uutset materjali (Vihalemm 2014).

Fookusgrupi intervjuud peetakse äärmiselt tõhusaks kvalitatiivsete andmete kogumise viisiks, mis võimaldab mingil määral kontrollida ka saadud andmete kvaliteeti. Fookusgrupi intervjuu on tundlik küsitlusvorm vastaja anonüümsuse ja isikuandmete konfidentsiaalsuse seisukohalt, sest intervjuu eesmärk on avada inimese mõttemaailma ja väärtusi. Analüüsi seisukohalt on oluline vestluse salvestamine. Rühmaarutelust tehakse helisalvestis, mis transkribeeritakse ja mida analüüsitakse kvalitatiivsete uuringute tavapäraste tehnikate abil. (Laherand 2008: 220-222, Vihalemm 2014)

Fookusgrupi intervjuuks kogutakse tavapäraselt fookusgrupp 5-15 inimesest. Arutelu kestab 90-120 minutit. Väljatoodud aeg ei väsita liigselt osalejaid. Metoodika tugevuse puhul tuuakse välja just see, et intervjuul osalejad saavad ise üksteist vastastikku oma vastustega stimuleerida. Nõrkusena tuuakse välja grupis autoriteetide tekkimine, kelle järgi kõik teised vestluse käigus juhinduma võivad hakata. (Õunapuu 2014: 170-177, Vihalemm 2014)

3.3 Uuringu valimi moodustamine

Uurimustöö on suunatud kindlale sihtrühmale, kelleks on õpetajad täieliku keelekümbelusprogrammiga liitunud lasteaedadest. Aastal 2000 Eestis alustanud keelekümbelusprogramm on üks tõhusamaid kakskeelse õppe viisidest. Populatsiooni kuuluvad niisiis kõik Tallinnas asuvad keelekümbelusprogrammiga liitunud 22 lasteaeda (Lisa 1), arvestades nende pikaajalisi kogemusi eesti keele kui teise keele õpetamisel. Keelekümbelusprogrammis eristatakse täielikku ja osalist keelekümbelust. Osalises keelekümbeluses toimub õppe- ja kasvatustöö nii eesti kui ka vene keeles. Täielikus keelekümbeluses toimub õppe- ja kasvatustöö ainult eesti keeles.

Valimis on Tallinna seitse lasteaeda, kes on liitunud täieliku keelekümblusprogrammiga. Nimelt valiti need lasteaiad valimisse seetõttu, et täieliku keelekümbelse puhul viiakse õppe- ja kasvatustegevused läbi vaid eesti keeles. Lastel on eesti keele kui teise keele omandamine intensiivsem. Fookusgruppi olid oodatud õpetajaid valimisse valitud lasteaedadest. Fookusgrupi intervjuul osales kuus õpetajat, kes töötavad täielikus keelekümbelusrühmas.

3.4 Uuringuprotseduuri ja andmetöötlusmeetodi kirjeldus

Uurimistöö empiirilise osa raames viidi läbi 2017. aastal aprillis fookusgrupi intervjuu keelekümbelusrühmade õpetajatega. Fookusgrupi intervjuu koosnes avatud vastustega küsimustikust (Lisa 3). Saadud tulemuste analüüsimise meetodiks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Tuginedes tavapärasele kvalitatiivsele sisuanalüüsile, annab fookusgrupi intervjuu käigus saadud andmeid võrrelda juba olemasolevate teooriatega ning võimaluse aruteluks, kuidas saadud teadmised rikastavad antud valdkonda ja tehakse ettepanekuid praktilisteks rakendusteks ja edasisteks uurimusteks. (Laherand 2008: 292)

Kutse fookusgrupi intervjuul (Lisa 2) osalemiseks saadeti e-posti teel kõigile valimis olnud lasteasutustele. Oma tulekust teada andmiseks anti üks nädal. Fookusgrupi intervjuu toimus Tallinna, Vindi lasteaia Metoodikakeskuse ruumides. 5.04.2017 toimunud fookusgrupi intervjuul osales kuus õpetajat täieliku keelekümbeluse programmiga liitunud lasteasutustest.

Fookusgrupi intervjuuks koguti fookusgrupp kuuest inimesest. Arutelu kestis 90 minutit. Moderaator (töö autor) püüdis intervjuueeritavate vestlusaega tasakaalus hoida, et osalejad liigselt ei väsiks. Kui mõned küsimused tundusid pealtnäha sarnased, siis selgitas moderaator neid intervjuueeritavatele. Fookusgrupi intervjuu käigus tehti koheselt märkmeid, et saada esialgne ülevaade õpetajate arvamustest.

Fookusgrupi intervjuul saadud helisalvestis transkribeeriti (Lisa 5). Transkribeeritud tekst võimaldab hõlpsamini jõuda jälile olulistele kohtadele ning on kindlustuseks, juhuks kui helisalvestis mingil põhjusel hävineb (Laherand 2008: 279). Kõik respondendid nummerdati tagamaks nende anonüümsus. Respondent 1 on edaspidi (R1) jne. Vastavalt märges on tsitaatide lõpus. Uurimistöö tulemused on esitatud fookusgrupis saadud tsitaatide kaudu.

Tulemuste analüüsimiseks kasutati tavapärase ja suunatud sisuanalüüsi, sest eesmärgiks on kirjeldada huumori kaasamist teise keele omandamisel ning siduda tulemused ja uurimistöö aluseks võetud teooriatega. Sisuanalüüs on levinud meetod, kuid selle miinusena võib välja tuua selle pinnapealsuse, ebapiisava tähelepanu pööramise varjatud sisule ja kontekstile ning lihtsustamist ja moonutamist (Laherand 2008: 290-292).

Sisuanalüüsi põhiosas esitatakse analüütilised üldistused ning tsitaadid, mille põhjal nimetatud üldistused on tehtud. Analüüs ei ole fookusgrupi intervjuu räägitu ümberjutustamine, vaid tõlgendused ja seletused. Tõlgendusi ilmestatakse tsitaatidega. Tsitaadid ning oma tekst peavad olema selgelt eristatud, üheks levinumaks viisiks on tsitaatide lahti seletamine ja tõlgendamine – ei saa loota, et tsitaadid n-ö räägivad enese eest. (Kalmus 2015)

4. UURINGUTULEMUSED

4.1 Fookusgrupi intervjuu analüüs

Analüüsis tugineti fookusgrupi intervjuul saadud tulemustele ja teooriatele. Tulemused esitati uurimuskava suuremate plokkide järgi, mille raames vastati eelpool nimetatud uurimisküsimustele.

Lisades (Lisa 3) ja (Lisa 4) esitati täpne fookusgrupi intervjuu kava ja transkriptsioonid. Sisuanalüüsil lähtutakse uuringukava temaatilistest alaplokkidest.

Alustades fookusgrupi intervjuud paluti õpetajatel soojenduseks rääkida, kuidas möödus selle aasta 1. aprill. Küsimus soojenduseks valiti teadlikult, et osalejad saaksid algatuseks end huumori lainele häälestada. Õpetajad rääkisid igaüks ühe nalja.

Kuna huumorit tuleb kõrgelt hinnata, sest ta on meie igapäevane osa elust ja on väga individuaalne (Cornett 2001), küsiti teemasse sisseminekuks ka õpetajatelt, mida neile huumor üldse tähendab. Vastustest selgus, et huumor avaldab igapäevaelule positiivset mõju.

...// Üritan kõike huumoriga võtta, hästi palju naerda ja nalja visata //...(R 5)

...// Positiivne suhtumine, huumor aitab kõiges ja kõikjal //...(R 6)

...// Teen nalja enda üle //...(R 1)

...// Positiivse ellusuhtumise üks osa //...(R 4)

Lisamata ei saa jätta siinjuures, et mitmed õpetajad tunnistasid, et täiskasvanutega huumori kasutamine alati ei õnnestu sellepärast, et igal ühel on oma huumoritaju

...// Mul täiskasvanutega hästi ei õnnestu nalja teha //...(R 3)

Ent lastega töötamisel on huumori kasutamine vältimatu, kuna huumoriga kaasnev nali ja naer aitab lastel vabaneda psüühilisest pingest (Kidron 2004: 207-210, Shapiro 2002: 185-193). Seda võib järeltada sellestki, et lapsed naeravad võrreldes täiskasvanutega päevas sadades kordades rohkem (Niiberg 2011: 90).

...// Lastega õnnestub. Lastega on vältimatu, kõige paremini saab huumoriga ennetada probleeme //...(R 3)

Teatakse ka vanasõnu, mis pigem toonitavad emotsionaalse vaoshoituse järele (Niiberg, Urva 2009: 59-67). Täiskasvanud keelavad tihti naeru, kuna ei saa lihtsalt aru laste huumorist (Järveveer 2012). Samas tuleb meeles pidada, et huumor mõjub tervistavalt, aitab lastel kohaneda uute olukordadega ja on sotsiaalses arengus olulisel kohal, kuna positiivsed emotsioonid mõjuvad tervistavalt (Niiberg 2011: 189).

1. Kuidas toetab huumor lapse keelelist arengut?

Huumorit kaasates saab ka edukalt toetada lapse keelelist arengut. Kui lapsed on veel väiksed, kasutatakse mitteverbaalseid vahendeid (Kuusik 2001). Õpetajad selgitasid, kuidas saab ilma keelt kasutamata lapse keelelist arengut toetada, kuna lapse keel areneb ka siis, kui laps veel ei räägigi (Karlep 1998).

...// Miimika, naeratus //...(R 3)

...// Rühma tulles teed midagi valesti või on pluus tagurpidi seljas //...(R 4)

...// Väiksematega saab huumoriga keerata ka naljaks seda, mis tegelikult ei ole naljaks //...(R 2)

Samuti leidsid õpetajad, et huumorit saab kasutada mängudes ja asju ära peites, kuna selline huumorivorm on välja toodud õppetegevuste klassifikatsioonis ning mäng võimaldab lapse huumorisoone arendamist parimal viisil (Chee 2006).

...// Asjade peitmine, see ei ole sõnaline vaid asjaga, nali peab olema mänguline //...(R 4)

Kindlasti tuleb arvestada, et huumoril on oma arenguetapid (Cornett 2001). Verbaalse huumori mõistmisel peab olema lastel juba omandatud sõnavara, kus nad saavad intensiivselt oma keelt kasutada (Niiberg 2011: 87)

...// Mingi sõnavara peab juba olema, nali tuleb mõista osadena //...(R 4)

// Taotuslik valesti ütlemine motiveerib. // (R 3)

// Lastele on motivatsiooniks on see, et ise õpetajana sa eksid ja see teeb kohutavalt nalja ja hakkavad ka ise kasutama. // (R 2)

Samuti kinnitasid õpetajad pragmaatilise kõneoskuse vajalikkust, et aru saada mõistatustest, vanasõnadest ja ise anekdoote rääkida.

// Naljast arusaamine on kõne arengu tase. Naljad ja vanasõnad, kõnekäänud on pragmaatiline kõneoskus. // (R 2)

Õpetajad kinnitasid, et huumor toetab lapse keelelist arengut. Huumori kasutamisel tuleb arvestada lapse keelelist arengut ja kuidas laps vastavalt oma eale huumorit tajub. Samuti selgitasid õpetajad, millises eas tuleb kasutada mitteverbaalset ja verbaalset huumorit. Nende arvates saab huumorit kaasates laste tähelepanu võita, näiteks kui öelda midagi valesti ja samuti aitab see tekitada neile pingevaba keele omandamise keskkonna.

2. Kuidas huumor motiveerib last teise keele omandamise?

Negatiivse aspektina on huumori kasutamise juures välja toodud, et õpetaja peab küll kasutama õppeprotsessiks sobivaid võtteid, kuid mitte lahutama laste meelt (Abel 2013). Selge on see, et haridusasutuses ei saa olla kõik huumorikas, kuid ilma huumori

kaasamiseta ei toimi midagi (Rüedi 2004: 79). Tegevõpetajad lähtusid oma kogemustest, et huumori kaasamine õppetegevustes on siiski väga oluline:

// On väga vajalik, pinget maandamiseks. // (R 1)

// Huumorit ja nalja on vaja. Üks osa ja pinget maandamiseks. // (R 3)

...// Lapse tähelepanu võitmiseks aitab naljapilt, mis alati on kaasas. Naljapildiga saab haarata tähelepanu //... (R 2)

Huumori kaasamise positiivset mõju teadmiste meeldejätmiseks on kinnitust leidnud (Laineste 2003). Tegevustes on vaieldamatud abivahendid ja pingeleevendajad hea nali ja naer (Feldschmidt 2013: 62). Küll tuleb lastele selgitada, kuidas teha vahet vaenulikul ja mittevaenulikul naljal, et mitte kaasalstele haiget teha (Shapiro 2002: 185-193).

...// Laste puhul on vaja teha selgeks, mis on nali ja mis mitte. Arutatakse juttude põhjal. Kui keegi teise asjad ära peidab, siis see ei ole nali //... (R 2)

Teise keele omandamine on seotud laste kognitiivsete võimete ja motivatsiooniga. Lapsed teevad palju asju lõbu pärast, sellest saab alguse ka nende motivatsioon omandada midagi uut (Soll 2000). Õpetaja peaks olema naerulembeline ja optimistlik (Saar 1991: 40)

...// Üks professor ütles, et kui ei meeldi inimene, ei meeldi keel. Ja sa ei suuda seda õppida. Sealt tulebki, et sa pead end lastele meeldivaks tegema //... (R 2)

// Huumori kaasamine aitab palju kaasa. Roomad koos lastega põrandal kaasa, siis lapsed kõik armastavad sind ja tahavad sinuga koos olla ja eesti keelt õppida. // (R 4)

Õpetajal tuleb püüda olla huumorikas. Alustuseks tuleks tal tegevustes naeratada, naeratada häälega või moonutada oma hääletooni. Edukas huumori kasutamine motiveerib lapsi tegevustes osalema. Lisaks suurendab see usaldust õpetaja suhtes.

...// Enda üle peab oskama ka õpetaja naerda, kui sa ise ka naerad, laste jaoks on tõsine olukord ja võtavad sind võrdselt. Õpetajal ka juhtub. Ei ole hullu, kui juhtub //... (R 4)

Last saab motiveerida teise keele õppel eelkõige huvitavate tegevustega. Samuti lisati, et õpetaja ise peab uskuma sellesse, mida ta teeb ning lapsele peab õpetaja ka meeldima. Huumorit tegevustesse kaasavad õpetajad on au sees (Feldschmidt 2003: 62). Lastele mõjub positiivselt, kui nad näevad, et ka õpetaja naerab oma eksimuste üle (Kera 2007: 125-134).

// Piima ajad ümber, vabandad söögitädi ees, et ümber ajasin, et nendega võrdselt olla. Vahest teen lausa meelega. // (R 5)

// Viib õpetaja lapse võrdsele tasandile. // (R 6)

Kui õpetaja teadvustab, kuidas ta saab teise keele õppel huumorit kaasata, võib see olla vahend laste motiveerimiseks ja omavahelise turvalise suhte loomiseks. Kuna õpetajale on kakskeelse lapse toetamine suur väljakutse (Hallap 2008), siis võib olla abiks

teadmine, et teise keele omandamist tulekski võtta huumoriga (Schlesing-Stol 2016: 46-49). Keeleõppes ei peaks olema ainult vigade parandamine, vaid lastele peab jääma eduelamus, sest vastasel korral võib kaduda nende motivatsioon. Kõik ei saa olla huumorikas, kuid ilma huumorita ei ole ka võimalik hakkama saada. Silmas tuleb ka pidada, et teadlik mänguline ja humoorikas tegevus, ei ole ainuke, mis toetab last teise keele omandamisel. Teise keele kasutamine tuleb tagada ka tegevustes ja loomulikes situatsioonides (Stoll 2000: 5).

...// Mänguplatsil palusid lapsed hoogu, ma tõin sisse kosmoselaevad „kas kosmoselaev nimega Artur on lennuks valmis“? Ja, kosmoselaev nimega Artur on valmis. 1, 2, 3 ja läks. Motiveerib, laps kas ise teeb endale hoogu või kutsub abi, kuid selleks peab ta juba proovima suhelda eesti keeles. Neile on positiivne kogemus. Situatsiooni loomine. //...(R 5)

Huumor motiveerib last teise keele omandamisel. Kuna lapsed omandavad teist keelt loomulikes situatsioonides, mängides ja individuaalses suhtluses, siis on väga oluline, et õpetajad kasutaksid rohem huumorit mitte ainult õppetegevustes, vaid ka väljaspool seda. Tänu sellele lapse keeleline arusaam ja sõnavara laieneb. Õppe- ja kasvatustegevusest ei tule üldjuhul midagi välja, kui lapsel puudub huvi õpitava vastu. Huumorit kaasates ei ole see lihtsalt teise keele õppimine, vaid loomulikus keskkonnas teise keele omandamine. Varases koolieelses eas lapsed ei oska veel oma emotsioone juhtida, järelikult tuleb õpetajal luua teise keele omandamiseks sobiv keskkond.

// Aitab lapsel uues olukorras kohandada, ei ole lihtsalt kuiv teadmiste omandamine. // (R 5)

Nagu ka õpetajad välja tõid, siis lastega ei saa, et istume rühmas ja õppime sõnu eesti keeles pähe, vaid nendega tuleb väga loovalt tegeleda. Õpetajal tuleb end ise ületada, et leida lahendusi, kuidas olukordi huumoriga positiivseks ja sõbralikuks muuta saaks.

3. Millisel viisil aitab huumor eelkooli eas lapsel paremini omandada eesti keelt?

Cornett (2001) selgitas, et koolieelses eas lapse huumor alles areneb. Näiteks tõi ta välja, et 7–8-aastase lapsed hakkavad aru saama, et sõnad ei ole alati samatähenduslikud ja tekib huumori tegemisel ebamugavustunne. Fookusgrupi õpetajad teadvustasid, et lapsed ei pruugi mõista irooniat ja sarkasmi, kuid siiski kasutasid seda, arvestades seejuures laste valmidusega seda mõista.

// 7-8 aasta saavad aru irooniast. // (R 5)

*...// sellist, mis last ei alanda. Teatud vanuses tuleb lapsel harjuda ka sarkasmi ja irooniaga
//...(R 3)*

...// Uurisin, 7-8-aastane, kui kooli läheb, aju küps, hakkab aru saama irooniast ja sarkasmist. Iroonia, sarkasm on keelatud, kuna nad ei saa aru //...(R 5)

Õpetajad ise tõid välja, et olenevalt olukorrast, on nad kasutanud igat laadi huumorit.

// Situatsioonis sobivat nalja, tunneta last, kuid ikkagi heatahtlikku. // (R 1)

...// Mõne lapse jaoks võib piire liigutada. Võib kasutada ka iroonilist nalja// ...(R 4)

Kuna huumorist arusaamine on kognitiivne võime, siis lastega huumorit kasutades tulebki kindlasti arvestada nende huumori mõistmise tasemega. Iroonia ja sarkasm võiksid jääda koolieelse lasteasutuse kasutusesalast välja, kuna teoreetiliselt ei saa lapsed sellest veel aru. Küll võiksid õpetajad reageerida igapäevastele situatsioonidele ja ütlustele humoorikalt (Saar 1991: 40)

...// Oleneb lastest, kes kuidas tunnetab. Mõni reageerib kohe, mõni naeratab, mõnel pisar silmas. Peab ära tunnetama. Sarkasmi kindlasti mitte. Puder kukkus pluusile, sul on täna ilus pross, pudrupross, kas jätame või teeme puhtaks?//...(R 6)

Isegi kui õpetaja kasutab sarkasmi või irooniat, võib olla, et ta tajub eelkoolieelse lapse puhul seda ainult ise. Kui seejuures lapse tundeid riivatakse, peaks sarkastiline ja irooniline huumor kindlasti õppe- ja kasvatustegevustest välja jääma.

Naer hea nalja üle annab juurde loovust, õppimistahet, ühtekuuluvustunnet, keskendumisvõimet ja elurõõmu (Niiberg 2011: 95). Lapse enda välja mõeldud naljad on huumorisoone arendamiseks parim viis (Shapiro 2002: 185-193). Ühiselt leidsid õpetajad, et positiivne ja heatahtlik huumor toetab last teise keele omandamisel kõige rohkem. Eriti see, mida laps ise algatab.

// Toetab see, mida algatab laps ise ja tark õpetaja oskab suureks teha. // (R 3)

Õpetaja peab ise tunnetama piire, enne huumori julget kasutamist tuleb lapsega sõbraks saada.

// Kui lapsel on õpetajaga usalduslik suhe. Sa oled ta sõber juba. Ta on sinu oled sõber ja fänn. // (R 5)

Koolieelses eas meeldivad lastele endale mitte ehk nii positiivsed huumoriviisid. Näiteks omavaheline narrimine, teiste laste asjade ära peitmine ja üksteise tagaajamine.

...// Laste naljad ei ole alati positiivsed naljad. Naeravad üksteise üle, kõigile ei ole positiivne kogemus. Nead ei taju alati seda huumorit. Laps tahab positiivset nalja, kuid teist võib hoopis solvata //...(R 4)

// Lastel üksinda ei õnnestu hästi, teevad selliseid nalju, mis võib kedagi solvata. // R 6

Huumori kaasamine motiveerib lapsi positiivsel viisil. Kuigi õpetajad kasutavad aeg-ajalt ja situatsioonist lähtuvalt ka negatiivseid huumori viise, nagu sarkasm ja iroonia, siis tuleb tõdeda, et seda saab teha väga väheste laste puhul, kelle puhul ollakse kindel,

et ta seda ka sellisena mõistab. Arvestades laste huumori mõistmise tasemega, siis koolieelses eas kasutada kindlasti ainult positiivset ja heatahtlikku huumorit. Lapsed ei mõista koolieelses eas iroonia ja sarkasmi tähendust ja seega ei peaks seda ka keeleliseks eeskujuks tooma.

4. Milliseid huumori vorme kasutavad õpetajad keeleõppes?

Kuna lastele meeldivad lustakad ja naljakad mängud, siis on mäng huumorisoone stimuleerimiseks parim viis (Shapiro 2002: 185-193). Õpetajad ise kasutavad õpitust arusaamiseks tagurpidi tegemist. Selline võimalus paneb lapse kaasa mõtlema ja annab lapsele võimaluse kaasarääkimiseks.

// Kammin juukseid aga ütlen, et pesen hoopis hambaid, teen midagi valesti. Lapsed mõtlevad kaasa. n-õ tagurpidi tegemine. // (R 1)

...// Situatsioonikoomika, rutiinivimkad, teadmiste kontrolliks sobib //... (R 3)

Mõistatused ja naljad on pragmaatiline keeleoskus (Niiberg 2011: 87) ja sellepärast ei saa lastega esimesel aastal keelekümbluses neid teha. Sõnavara saab laiendada ja keelelist arusaamist arendada just läbi mängude, kuna see annab juurde loovust, õppimistahet, ühtekuuluvust, elurõõmu ja keskendumisvõimet (Niiberg 2011: 195). Ka fookusgrupi intervjuust selgus, et keeleliselt võib nalja juures palju kaotsi minna, sest lastel ei ole veel piisavat pädevust teist keelt kasutada.

...// Nali on vaja keeleliselt lahti seletada, keeleliselt on raske, situatsioonikoomika. Kirjanduspala, lahti selgitada teise aasta lõpus sobivad väikesed anekdoodid. Tekitab elevust, motiveerib neid rääkima //... (R 2)

Positiivset mõju avaldab lastele, kui vahest tuleb külla mõni teine tegelane õpetaja asemel.

// Situatsioonikoomika või mõni tegelane tuleb, Pipi või mandariin. Lastel on vaheldus ja olgem ausad ka õpetajale endale. // (R 4)

Keelekümbluses on väga oluline koht rutiintegevustel. Need aitavad lastel teist keelt omandada, lisavad turvatunnet, kuna ühiselt korratakse nii tuttavaid kui ka juurde tulnud väljendeid (Stoll 2000: 5) Õpetajad ise püüavad selliste tegevuste juure huumorit kaasata, sest nii saavad nad ka ise laste kinnistunud või kinnistamist vajavaid teadmisi kontrollida.

...// Tuntud muinasjutt, tegelased muutuvad, näiteks on kalekirjakud, lõvid ja tiigrid, Laps ei mõtle enam sellele, et ei julge öelda, tal on vaja situatsioon lahendada. 4-5-aastastega saab seda teha //... (R 5)

Õpetajad selgitasid, et keelekümblusprogrammis on alusdokument, mis aitab õppe- ja kasvatustegevusi planeerida. See on vajalik dokument, kuhu on koondatud materjalid, kuid selles ei ole huumorile tähelepanu pööratud. Kui lastele midagi humoorikat tahta pakkuda, tuleb ise loov olla.

// Õpetaja peab ise olema loov, need on siiski ainult õppematerjalid. Tihti kasutatakse situatsioone käitumisest. // (R 2)

Sageli õpetajad ise ei planeeri tegevustesse huumorit sisse ja seda kaasatakse ainult igapäevastes situatsioonides, kui avaneb sobiv võimalus. Spetsiaalseid, teadliku huumorikasutusega õppematerjale on saadud, kui on käidud väljaspool Eestist keelekümbluskoolitusel.

...// Soome koolituse saadud materjali, naljapildid kolme silmaga lehm, mis valesti, luuletused, naljamaterjali ei ole. Kõnekäänud, süda kukkus saapa sääرده. Tõsised teemad, nalja eraldi ei plaani //... (R 2)

6-aastasele lapsele tavaliselt meeldivad riimuvad sõnad (Järveveer 2012). Ka õpetajad kasutavad eesti keelele omaseid sõnapaare ja naljaluuletusi.

// Sõnapaariid, piiri-pääri, plirts-plärts, sirts-särts lapsepõlvest meelde jäänud. Keelekümblus on fenomenaalne nähtus, rohkem pudeleid ja puudleid. Ilmar Trullil on vahvad naljaluuletused. // (R 3)

Peale selle kasutavad õpetajad veel enda kogemusele tuginedes materjale, mis on varem toiminud.

...// Varasem kogemus, mis töötab, siis kasutan edasi, materjali ei tea, kahjuks vanemad ei tegele lastega //... (R 5)

Õpetajad lisasid juurde, et kogumikku või raamatut, mis toetaks neil rohkem huumori eri vormide kasutamist õppe- ja kasvatustegevustes, ei ole. Kui õpetajal endale ei ole teadmisi, kuidas igapäevaseid olukordi humoorikalt lahendada, oleks sellisest kogumikust kasu. See võiks sisaldada õpetajate endi ütlusi õpetajalt õpetajale.

Kui õpetajad ise valmistavad midagi ette, siis arvestatakse alati laste keeletasemega ja sellega, mis neile meeldida võiks. Samas väitsid õpetajad, et kultuurilist eripära lastega töötades väga arvestama ei pea. See on olulisem täiskasvanutega töötamisel.

...// Keeleareng, nali, keeletase, midagi keerukamat, siis need rahvusliku puhul peab pigem täiskasvanutega arvestama, laste puhul mitte //... (R 2)

Õpetajad arvestavad ka sellega, kui nutikad lapsed ise on, mis on juba varem toiminud.

...// Laste iseloomud, kui nutikad //... (R 4)
// Tekstist sõltub palju. // (R 5)

// Mis on juba tehtud ja toimib võib edasi kasutada. // (R 6)

Lisaks lasteaiale võib ka kodus pidada naljatundi, kus kõik seltskonnas räägivad naljakaid lugusid ja nalju (Shapiro 2002: 185-193). Reeglina nalja ei planeerita tegevustesse. Õpetajad selgitasid ühiselt, et see oleneb situatsioonist. Planeeritakse rohkem naljapäeval.

// Tuleb pigem situatsioonist. // (R 1)

// Keelekümbluses on tõsised teemad ainult naljapäeval on eesmärgipärane nalja tegemine.// (R 2)

// Saab, vesi ahjus, jänes põues. Vene lastele väga meeldib. Kohe nali. Naerame ära. Lahti seletada vastavalt teemale. // (R 3)

// Õppe tegevustesse ei planeeri otseselt, et täna teen nüüd nalja. // (R 6)

Õpetajad kasutavad huumori eri vormidest naljakaid pilte, teatrit, lihtsaid anekdoote ja pildiseeriaid.

// Naljakaid pilte// (R 1)

// Teatrit oleme teinud, lihtsaid anekdoote, pildiseeriaid// (R 2)

// Naljapilt // (R 3)

// Tegevuseline ja mängulised situatsioonid, lastele meeldib, kui roomad ka põrandal koos nendega. // (R 4)

// Lõbusaid pilte, nalja jutte. // (R 5)

// Naljakaid pilte// (R 6)

Õpetajad kasutavad erinevaid huumori vorme teise keele õppel. Lastega saab teatrit teha, mis läbi areneb nende loovus. Reeglina ei planeerita huumorit tegevustesse sisse, vaid seda kasutatakse vastavalt igapäevastele situatsioonidele. Kuna õpetajatel puudub huumori kasutamiseks toetav materjal, siis oleneb siin väga palju õpetajast endast ja kui pädev on ta ise leidmaks situatsioonides üles neid olukordi, millesse saab huumorit põimida. Naljapilte kasutavad õpetajad ainult laste tähelepanu saavutamiseks ja hoidmiseks. Tekstilisi vorme nagu jutud ja naljad saab kasutada ainult juba teise aasta keelekümblurühma lastega, kuna nalja mõistmiseks on vaja juba suuremat sõnavara ja eneseväljendust oskust.

5. Millised vormid loovad positiivse keeleõppe keskkonna?

Huumorit tegevustesse ei planeerita. Lastega, kes juba teatavat sõnavara omavad, saab teema piires kasutada vanasõnu, kõnekäände või naljamõistatusi. Tihti tegevusi kohandatakse ja õpetajatel on võimalik oma loovusega hiilata. Keelekümbluses on rutiintegevused, mida saab laste huvides ära kasutada ja see meeldib ka lastele:

*...// Tähelepanu võitmiseks, nt söögiluuletus ja üldse kaasa ei mõtle ja sa võidad tähelepanu //...
(R 5)*

Õpetajad kasutavad pigem situatsioonikoomikat, mis on tekkinud olukorrast. Vestlusingis kolleegidega toodi välja erinevaid näiteid, kes ja kuidas on olukordi pööranud humoorikaks.

// Positiivse meeleolu loomiseks kasutan situatsioonikoomikat rohkem ära. Mõni laps ei saa ikkagi naljast aru ja oleme pööranud nalja tõeks. // (R 2)

Õpetajad leidsid, et huumori kasutamisel jääb omandatav materjal paremini meelde, kuna tekib lõdvestusmoment ja lapsed muutuvad spontaansemaks

...// Kirjutasime retsepte, allkirja, templi, tüdruku juurde, tee oma kassile 3 korda pai. Naljaga tehtud paber on väga kallis neile. Minu arust väga motiveerib //... (R 5)

Samuti on õpetajad kasutanud huumorivorme laste vabamängu ajal. Individuaalselt saab huumorit kasutada rohkem hommikuti, kui lapsed on rühma tulnud vähem.

Situatsioonist tulenevad huumorivormid loovad positiivse keeleõppe keskkonna. Rutiintegevuste puhul ütlevad õpetajad tihti midagi taotluslikult valesti ja see äratav laste tähelepanu. Kokkuvõttes võib öelda, et huumori kaasamine aitab luua distsipliini ning nalja ja naeruga on keelt lõbusam omandada. Lapsed stimuleerivad ka ise õpetaja huumori kasutamist, kuna tihtipeale juhtub nendega ikka midagi naljakat. See, et õpetajad kaasavad huumorit situatsioonist lähtuvalt, on uudne ja väga õpetlik, kuna situatsioonihuumori puhul peab õpetaja ise leidma võimalusi huumori kaasamiseks.

Uuringutulemused näitavad, et lasteaedades kasutatakse huumorit teise keele omandamisel ainult õpetaja oma initsiatiivil, kuna õpetajal puudub materjal toetamiseks huumori kaasamist õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel. Hea oleks kasutada keelekümblusmetoodikat ja huumorit õppetegevuses koos, sest neil on üks eesmärk, et laps omandab keelt loovalt ja mänguliselt. Intervjuus õpetajatega selgus, et huumori kaasamine teise keele omandamisel võimaldab luua õpetaja ja laste vahel pingevaba õpikeskkonna, andes uusi teadmisi ja oskusi. Huumori kaasamise negatiivseks küljeks teise keele omandamisel on asjaolu, et verbaalset suhtlemist saab kasutada alles siis, kui lastel on juba teatav keeleoskus omandatud. Positiivne on aga see, et igapäevaste tegevuste käigus omandab laps huumori toel uue sõnavara ja hakkab seda kasutama märkamatuks.

4.2 Järeldused ja ettepanekud

Uurimistöö eesmärgist lähtudes viidi kuue õpetajaga läbi fookusgrupi intervjuu, mida analüüsisid said vastuse uurimistöö alguses püstitatud küsimused. Uurimisküsimused püstitati eesmärgist lähtuvalt, mille abil selgitatakse huumori roll laste toetamisel eesti keele kui teise keele omandamisel keelekümbelusrühmas kasutusel oleva materjali põhjal õpetajate arvamusele toetudes.

Esimese uurimisküsimuse *kuidas toetab huumor lapse keelelist arengut* vastuseid analüüsisid järeldati, et huumorit kaasates on võimalik võita laste tähelepanu, näiteks kui öelda midagi valesti ning samuti aitab see tekitada neile pingevaba keele omandamise keskkonna.

Teise uurimisküsimuse *kuidas huumor motiveerib last teise keele õppel* vastuseid analüüsisid oldi arvamusel, et kui lastega saavutatakse pingevaba keskkond, siis on nad motiveeritud teise keele omandamiseks. Selgus, et õpetajad kasutavad igapäevastes situatsioonides huumorit ning motiveerivad seeläbi lapsi teise keele õppel.

Kolmanda uurimisküsimuse *millisel viisil aitab huumor eelkooli eas lapsel paremini omandada eesti keelt* vastuseid lahates selgus, et igapäeva situatsioonidesse huumorit põimides stimuleerib õpetaja lapse teise keele kasutamist ja omandamist.

Neljanda uurimisküsimuse *milliseid huumori vorme kasutavad õpetajad keeleõppes* vastuseid käsitledes arvati üheselt, et keeleõppes kasutavad õpetajad huumorivormidest kõige rohkem naljakaid pilte, mängulisust ning arvestades laste keeletaset ka verbaalset huumorit.

Viienda uurimisküsimuse *millised vormid loovad positiivse keeleõppe keskkonna* vastuseid analüüsisid järeldati, et positiivse keeleõppe keskkonna tekitavad lastele naljapildid, kuid need aitavad luua ka distsipliini ja hoida tähelepanu. Situatsioonist lähtuv mänguline huumor loob suhtluseks vajaliku soodsa keele kasutuskeskkonna.

Kokkuvõtteks võib öelda, et huumori kaasamine eesti keele kui teise keele omandamisel aitab kassa pingevabalt ja huvitavalt keelt omandada.

Tõestamiseks huumori kaasamise positiivsest mõjust igapäevastes olukordades tehakse ettepanek koostada kogumik, mis sisaldaks praktikas läbiproovitud ja toimivaid

humoorikaid lahendusi igapäeva situatsioonide lahendamiseks ja uurida vaatluse põhjal nende kasutamise tulemuslikkust eesti keelt teise keelena omandavate laste endi seas.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada huumori roll laste eesti keele kui teise keele omandamisel keelekümblusrühmas kasutusel oleva materjali põhjal.

Töö teoreetilises osas anti ülevaade lähtudes erinevate autorite teoreetilistest seisukohtadest, et huumori mõju lapse arengule on tõestatud. Huumor on lapse sotsiaalsetest oskustest eriline osa ning areneb etapiti. Erinevate allikate läbitöötamise järel võib öelda, et huumori kaasamisest õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel eraldi välja toodud ei olnud. Samas teevad lapsed palju asju lõbu pärast ja see mõjutab tugevasti õpimotivatsiooni. Kui ka lastele meeldib õpetaja oma positiivse olemise ja naeratusega, siis teeb see lastele omandatava keele huvitavaks ja nad tahavad ka ise seda oma eesmärkide saavutamiseks kasutada. Sellel tuginedes võiks kindlasti huumorit kasutada ka õpimotivatsiooni tekitamiseks. Mujal maailmas on välja antud juba võõrkeele õpetamiseks materjale, mis sisaldavad huumorit ja teevad keeleõppe meeldivaks.

Lastele tuleb luua positiivne keskkond teise keele omandamiseks. Keelekümblus metoodikal põhinev keeleõpe on eesti keele kui teise keele omandamiseks ideaalne viis, kuna lastel on võimalus intensiivselt eesti keelt kasutada lasteasutuses ja ka väljapool seda.

Uuringust selgus, et õpetajatel puudub huumori kasutamiseks toetav materjal, kuid nad on teadlikud selle kasutamise positiivsest mõjust õppe- ja kasvatusprotsessis.

Huumori teooria ja fookusgrupi intervjuu tulemuste analüüsi põhjal saab väita, et õpetajad kasutavad igapäevastes situatsioonides rohkelt tegevuselist ja mängulisusest tulenevat huumorit. Uurimistulemused näitasid, et huumori kaasamine võimaldab lastel märkamatuult mängulistel situatsioonides teist keelt omandada. Samas tuleb teise keele omandamise toetamisel arvestada laste keelelist arengutaset. Nooremate lastega saab kasutada edukalt mitteverbaalset huumorit ja vanemate lastega verbaalset huumorit. Õpetajate hinnangul saab aga viimast täielikus keelekümblusrühmas kasutada alates teisest õppeaastast, mil laste arusaamis- ja eneseväljendusoskus on piisavalt arenenud. Õpetajate hinnangul arendab huumori kaasamine kuulamis- ja mõtlemisoskust – oskust luua seoseid ning tunnetada tervikut.

Kokkuvõtteks võib öelda, et püstitatud eesmärgid on saavutatud, kuna autor sai vastused oma küsimustele huumori kaasamise võimalikkusest koolieelses eas täielikus keelekümbelusrühmas rühmas.

Õpetaja vajab oma töös materjale, millele toetuda. Hetkel kasutuselolev materjal on pigem keskendunud teadmiste omandamisele, ega sisalda humoorikuse aspekti. Uurimustöös selgus, et õpetajad kasutavad peamiselt situatsioonist lähtuvat huumorit, seetõttu vajaksid nii alustavad kui ka tegevõpetajad materjale, mis neid seejuures toetaks. Fookusgrupi intervjuul selgus, kui palju on õpetajatel erinevaid teadmisi ja oskusi, lahendamaks igapäevaseid olukordi huumorit kaasates. Tõestamiseks huumori kaasamise positiivsest mõjust igapäevastes olukordades tehakse ettepanek koostada kogumik, mis sisaldaks praktikas läbiproovitud ja toimivaid humoorikaid materjale ja uurida vaatluse põhjal eesti keelt teise keelena omandavate laste seas ja nende mõjust eesti keele omandamise tulemuslikkusele.

SUMMARY

The aim of the Bachelor's thesis was to determine the role of humour in learning Estonian as a second language in a children's immersion course based on the materials in use.

The theory section of the thesis provided an overview based on the theoretical perspectives of various authors, according to which the impact of humour on the development of a child has been proven. Humour is a special part of a child's social skills and develops in stages. After reading various sources, it can be said that involvement of humour in the planning of teaching and childcare activities has not been highlighted separately. On the other hand, children do many things for fun, which has a strong influence on their motivation to study. If children like their teacher due to his or her positive attitude and smile, it makes language-learning more interesting for the children and they become keen on using it to achieve their own goals. Based on this, humour could certainly be used to rouse the motivation to study. Elsewhere in the world, materials have already been developed for teaching foreign languages, which contain humour and make learning of the language pleasant.

A positive environment must be created for children for learning a second language. Immersion-based language-learning is an ideal method for learning Estonian as a second language, as the children get to use Estonian intensively at the children's institution as well as outside of the institution.

The study revealed that the teachers do not have supporting materials for using humour, but they are aware of the positive effect thereof in the teaching and child care process.

Based on the theory of humour and the results of the focus group interviews, it can be said that teachers are using plenty of activity- and game-based humour in everyday situations. The results of the study showed that involving humour enables children to learn another language in playful situations inconspicuously. On the other hand, the level of the children's language skills should be taken into consideration in supporting learning a second language. In the case of younger children, non-verbal humour can be easily used, in the case of older children, however, verbal humour. According to the teachers, however, the latter can only be used in a full language immersion group from the second year at school, when the children's abilities to understand and express themselves have developed sufficiently. According to the teachers, involving humour

develops the children's abilities to listen and think – the ability to make connections and perceive the whole.

Conclusively, it can be said that the goals set were achieved, as the author's questions about the possibility of involving humour in a full language immersion group for pre-school children were answered.

Teachers need materials to lean on in their work. The materials, which are currently in use, are mainly focussed in gaining knowledge and do not contain the aspect of humour. The study revealed that the teachers mainly use situation-based humour, thus, both beginning as well as practicing teachers would need materials, which would assist them in doing so. The focus group interview revealed how many different knowledge and skills the teachers possess for solving everyday situations by involving humour. It is proposed here to put together a collection consisting of humorous materials, which have been tested in practice and found functional.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Abel, Margus 2015. *Huumori fenomen pedagoogikas*. http://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2016/01/KVYOA_20_11_Abel.pdf (viimati vaadatud 5.12.2016)
- Allik, Jüri 2002. *Psühholoogia gümnaasiumile*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Askildson, Lance. 2005. *Effects of humor in the language classroom: humor as a* <https://mallorcaodyssey.wikispaces.com/file/view/All+Joking+Aside.pdf> (viimati vaadatud 15.03.2017)
- Chee, Adam 2006. *Humor in TEYL – reducing classroom anxiety. The International TEYL Journal*, <http://www.teyl.org/article2.html> (viimati vaadatud 15.03.2017)
- Feldschmidt, Mari-Mall. 2013. *Õhinapõhine kool: kujundava ja sisehindamise käsiraamat*. Tartu: AS Atlex
- Freud, Sigmund 2008. *Nali ja selle seos teadvustamatusega*. Tallinn: Kirjastus Tänapäev
- Hallap, Merit 2008. *Lapse kõne arendamine : praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu: TÜ Kirjastus
- Haridus- ja Teadusministeerium <https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus/alusharidus> (viimati vaadatud 6.01.2017)
- Harmer, Jeremy 1991. *The practice of English language teaching*. London Longman
- Hirsjärvi, Sirkka jt 2006. *Uuri ja kirjuta*. Tartu: Kirjastus Greif
- Innove AS. <http://kke.innove.ee/> (viimati vaadatud 14.05.2017)
- Järveveer, Marika 2012. *Huumori tähtsus ja tähendus lastega töötades*. <http://www.lasteaed.net/2012/03/09/huumori-tahtsus-ja-tahendus-lastega-tootades/> (viimati vaadatud 16.04.2017)
- Kaljulaid, Kersti 2017. <https://president.ee/et/ametitegevus/koned/13056-2017-02-15-08-00-59/index.html> (viimati vaadatud 17.05.2017)
- Kalmus Veronika, Masso Anu, Linno Merle 2015. *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Õpibaas. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (viimati vaadatud 15.05.2017)
- Karlep, Karl 1998. *Psühholingvistika ja emakeeleõpetus*. Tartu: TÜ Kirjastus
- Kera, Sivi. 2007. *Olla vaimult suur*. Tallinn: TLÜ Kirjastus
- Kidron, Anti 2004. *Suhtlemine*. Tallinn: Kirjastus Mondo
- Kikas, Eve 2008. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: TÜ Kirjastus.

- Kirkmann, Arvo 2002. Sissejuhatavat huumorist ja rahvanaljast: ained, mõisted, teooriad. *Keel ja Kirjandus* 12
- Kivi, Lilian 2005. *Laps ja lasteaid. Käsiraamat õpetajale*. Tartu: AS Artlex
- Mäesepp, Heli 2005. Naer – oluline faktor laste tervisekasvatases. *Tea ja toimetaja*. Toimetaja Aime Kons. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 2008. RT I.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv> (viimati vaadatud 8.01.2017)
- Kulderknup, Ene 2008. *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. Käsiraamat. Tallinn: Laherand, Meri-Liis 2008. *Kvalitatiivne uurimusviis*. Tallinn: OÜ Sulesepp.
- Laineste, Liis. 2003. Suunad huumori uurimises. *Keel ja Kirjandus*, 11
- Lehiste, Piret 2010. *Jokercises I*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Leppik, Peep 2008. *Õpetajatöö psühholoogilisi probleeme: õpetamine kui looming*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Lorenzen, Anja 2007. *Humor und Pädagogik*. VDM Verlag Dr. Müller
- Maslow, Abraham H: 2007. *Motivatsioon ja isiksus*. Tallinn: OÜ Mantra Kirjastus
- Niiberg, Toivo jt 2007. *Kakskeelsuse karid elus ja mängus*. Tartu: AS Atlex
- Niiberg, Toivo. 2011. *Suhlemise kuldreegel*. Tallinn: Kirjastus Pegasus
- Niiberg, Toivo, Urva Tiiu 2007. *Enesekehtestamine - ei või jah?* Tartu: AS Atlex
- Ojaste, Annela 2017 *Lasteaia direktor presidendi ideest: lasteaias teise keele õpetamise vastased eksivad*. Eesti Päevaleht <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/lasteaia-direktor-presidendi-ideest-lasteaias-teise-keele-opetamise-vastased-eksivad?id=77458510> (viimati vaadatud 18.03.2017)
- Pilt, Kersti 2014. *Huumori eri vormide kasutamine eesti keele õpetamisel 4. klassis*. Magistritöö. Tallinna Ülikool
- Rannut, Ülle 2003. *Muukeelsete õpilaste integreerimine eesti koolis. Õpik kõrgkoolile ning muukeelsete õpilastega töötavale aine- ja klassiõpetajale*. Tallinn: TPÜ Kirjastus
- Rumberg Thea, Uljas Jüri, 2002. *Psühholoogia: gümnaasiumiõpik*. Tallinn: Koolibri
- Rüedi, Jürg 2004. *Disziplin in der Schule*. Haupt Verlag Berne
- Saar, Aino 1991. Koolieelik ja huumor. *Haridus 1991-06*. Perioodika
<http://www.digar.ee/arhiiv/et/perioodika/40388> (viimati vaadatud 25.12.2016)

Schlesinger - Stoll, Margit. 2016. In eine fremde Sprache eintauchen. *Psychologie heute*. 11

SDE <http://www.sotsdem.ee/?s=ojaste> (viimati vaadatud 14.05.2017)

Shapiro, E. Lawrence 2002. *Kuidas kasvatada lapses emotsionaalset intelligentsust : emotsionaalse intelligentsuse käsiraamat lapsevanematele* Tallinn: Väike Vanker

Skinner, Michael E. 2010. All Joking Aside: Five Reasons to Use Humor in the Classroom. *Education Digest: Essential Readings Condensed For Quick Review* 76, no. 2: 19-21. ERIC, EBSCOhost

<http://ezproxy.utlib.ut.ee/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ903514&site=eds-live> (viimati vaadatud 17.05.2017).

Statistikaamet 2017 <https://statistikaamet.wordpress.com/2017/03/13/kui-palju-raagitakse-eestis-eesti-keelt/> (viimati vaadatud 17.03.2017)

Soll, M. 2000. Eesti keele kui teise keele õpetamine. *Artiklite kogumik, I osa*. Tallinn.

Spier, Anne. 2005. *Deutsch als Fremdsprache Mit Witzen Deutsch lernen*. Cornelsen Vlg Scriptor

Tubin, Juta 1998. Seostest kasvatajate hinnangute (lasteaia laste vaimsetele võimetele ja loovusele) ning testitulemuste vahe. *Eesti pedagoogika ja kool* 50: 28-30

Vihalemm, Triin 2014. *Fookusgrupi intervjuu*. Õpibaas. <http://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu> (viimati vaadatud 25.03.2017)

Õunapuu, Lembit 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool

Wanzer, Melissa 1998. Use of humor in the classroom. *The good, the bad, and the notso-funny things that teachers say and do*.

https://www.uab.edu/Communicationstudies/richmond_files/Richmond%20Humor%20in%20Classroom.pdf (viimati vaadatud 20.03.2017)

LISAD

Lisa 1. Lasteaedade andmed

1. TALLINNA ALLIKA LASTEAED juhataja@allika.edu.ee
2. TALLINNA VINDI LASTEAED Nonna.Meltsas@vindi.edu.ee
3. TALLINNA LASTEAED DELFIIN ljubov.vassiljeva@lad.edu.ee
4. TALLINNA ARBU LASTEAED arbu@la.tln.edu.ee
5. TALLINNA LASTEAED SINILILL info@lasteaedsinilill.ee
6. TALLINNA JÄRVEOTSA LASTEAED merit.zavatski@jarveotsala.edu.ee
7. TALLINNA MAHTRA LASTEAED mahtrala@mahtrala.edu.ee
8. TALLINNA LOITSU LASTEAED direktor@loitsu.edu.ee
9. TALLINNA PÄÄSUPESA LASTEAED direktor@paasupesa.edu.ee
10. TALLINNA KADAKA LASTEAED marianne.liiv@kadaka.edu.ee
11. TALLINNA LAAGNA LASTEAED - PÕHIKOOL info@laagnakool.ee
12. TALLINNA LASTEAED NAERATUS naeratus@la.tln.edu.ee
13. TALLINNA LASTEAED TAIME taime@la.tln.edu.ee
14. TALLINNA LASTEAED OJAKE ojake@la.tln.edu.ee
15. TALLINNA LASTEAED KAJAKAS info@kajakasla.edu.ee
16. TALLINNA SITSI LASTEAED sitsi@la.tln.edu.ee
17. TALLINNA LIIKURI LASTEAED direktor@liikuri.ee
18. TALLINNA LEHOLA LASTEAED lehola@la.tln.edu.ee
19. TALLINNA KIHNU LASTEAED eve.kalimulina@kihnula.edu.ee
20. TALLINNA RUKKILILLE LASTEAED oppeala.rukkilille.la@gmail.com
21. TALLINNA SUUR - PAE LASTEAED info@suurpae.edu.ee
22. TALLINNA TÄHEKESE LASTEAED tahekesela@haridus.ee

Lisa 2. Kutse osalemaks fookusgrupi intervjuul

Lugupeetud keelekümbelõpetaja!

Mina, Anneli Maranik, kirjutan oma lõputööd teemal „Huumori kaasamine koolieelses eas eesti keele, kui teise keele omandamisel“. Minu lõputöö praktiline osa sisaldab fookusgrupi intervjuud.

Kui olete täieliku keelekümbeluserühma õpetaja ja teema pakub huvi, siis ootan teemale kaasarääkijaid 05.04.2016 kell 13.00, Vindi lasteaeda, asukohaga Vindi tn 3 Tallinnas.

Oma tulekust andke palun märku kuni 31.03.2017

Täna Teid juba ette abi ja pühendatud aja eest!

Kutse osalemiseks saadetakse valimisse kuuluvate lasteaedade e-posti aadressile.

Lisa 3. Fookusgrupi intervjuu kava ja küsimustik

Moderatori tutvustus ja fookusgrupiintervjuu tutvustav osa

Käes on aprill ja naljakuu. Mul on väga hea meel, et olite nõus osalema tänases fookusgrupi intervjuul. Mina olen Anneli Maranik ja kirjutan oma lõputööd teemal „Huumori kaasamine koolieelses eas eesti keele kui teise keele omandamisel“. Minu lõputöö praktiline osa sisaldab fookusgrupi intervjuud. Annate sellega väga olulise panuse minu bakalaureusetöösse. Inimestena olete te väga erinevad, aga teid ühendab see, et igapäevaselt õpetate lapsi. Suuremaks väljakutseks on just see, et õpetate neile eesti keelt. See ongi põhjus, miks teid siia kutsusin ja millest teiega täna rääkida tahan. Etteruttavalt võin öelda, et siin ei ole õigeid ega valesid vastuseid. Minu jaoks on tähtis ja huvitav just teie enda kogemus ning teie aus arvamus. Fookusgrupi intervjuu on konfidentsiaalne, nii et teie nimesid ma ei avalda, vaid asendan need hiljem tähelise või numbrilise koodiga. Fookusgrupp võtab aega umbes 1,5-2 tundi. Salvestan meie vestluse diktofoniga, et saaksin teie vastused võimalikult täpselt kirja panna ja neid hiljem analüüsida. Kohapeal teeb märkmeid minu tubli abiline, õpetaja Marje. Väike palve on mul küll, et palun rääkige ühekaupa. Püüan kõigile iga küsimuse juures kordamööda sõna anda, aga kui soovite veel vahepeal midagi lisada, siis muidugi on see lubatud. (ca 5 min)

Teema sissejuhatus/soojendus.

Alustuseks palun rääkige igaühel paari lausega. Kas teie jaoks oli selle aastane 1. aprill n-ö april aprill...ninaprill. Kas tegite ise nalja, lapsed, kodused tõmbasid teid haneks?

1. Avaküsimused

Mida tähendab teie jaoks huumor? (nt naermist, naeratamist, sõbralikkust, huumorimeele olemasolu, kõik kokku, veel midagi..)

2. Sissejuhatavad küsimused

Õpetajate arvamused huumori kasutamisest laste motiveerimisel teise keele õppel

Kuidas motiveerite last teise keele õppel?

Kuidas toetab huumori kasutamine kõne arengut?

Mida arvate lasteaias teise keele õppel huumori kasutamisest?

Kuidas aitab lapse ja õpetaja suhtlemisel kaasa huumori kasutamine? (nt õpetaja on ise oma huumori kasutamisega eeskujuks lapsele, lapsed tunnevad end vabamalt)

3. Siirdeküsimused

Õpetajate arvamused huumori kasutamisest teise keele õppel

Miks on vajalik huumori kasutamine teise keele õppel?

Milline huumor toetab huumor kooliealist last teise keele õppel

Mis laadi huumorit võib kasutada teise keele õppel? (heatahtlik, sarkastilist jne)

Milliseid huumori eri vorme teate, mida võiks õppe- ja kasvatustegevustes kasutada? (nt anekdoot, pantomiim, naljaluuletused jne).

4. Võtmeküsimused

Huumori eri vormide kasutamine lapse teise keele oskuse arendamiseks.

Mis huumori vorme sisaldab praegune kasutuses olev metoodiline õppematerjal SA Innove keelekümbeluskeskuse poolt? (luuletusi, naljajutte jt)

Milliseid huumorit sisaldavaid materjale kasutate või olete kasutanud?

Mida arvestate ise huumorikate õppematerjalide ettevalmistamisel? (keeleline edasi jõudmine, kultuuriline eripära, vanuse järgi, mis lastele meeldib)

Milliseid huumori eri vorme kasutate tegevustes?

Mida huumori eri vormidest kasutate 5-7 aastaste laste teise keele omandamisel?

Milliseid huumori vorme eelistavad kõige rohkem lapsed vanuses 5-7 aastat?

5. Lõpuküsimused

Millised huumori vormide kasutamine mõjutab lapse kõne arengut?

Mis huumorivorm mõjutab lapsi teise keele omandamisel (mõni vorm, mis kohe alati toimib)?

Kuidas mõjub huumori kasutamine lastele? (distsiplineeritumad, tähelepanelikumad, ei kuula üldse, häiritud)

Kuidas mõjub huumori kasutamine teise keele õppel? (nt positiivselt, lapsed on rohkem kaasa haaratud, negatiivne, kogu õppetegevus pööratakse huumoriks, häiriv...)

Mida huumori vormidest kasutate ise kindlasti edaspidi rohkem oma tegevuste ettevalmistamisel?

Milline mõju on teie arvates huumoril motivatsioonile teise keele omandamisel? (lapsed omandavad kergemini, kiiremini, on huvitatud, tahavad rohkem suhelda)

Milline mõju on huumoril lapse motiveerimisel teise keele omandamisel õppetegevustes? (nt tegevuste ajal on huumori kasutamine välistatud, kuna häirib, segab)

Milline mõju on huumoril lapse motiveerimisel teise keele omandamisel väljaspool õppetegevusi? (nt vabamäng)

*Kas soovite veel midagi lisada?

Lõppsõna Meie tänase vestluse käigus tuli välja väga põnevaid mõtteid ideid. Ma tänan teid kõiki veel kord osalemise eest! Lõpetuseks palun igalühel tuua välja üks mõte, mis jäi teie jaoks kõlama tänasest koosolemisest ja mille võtate endaga kaasa. (Kõige lõppu veel tänusõnad)

Lisa 4. Fookusgrupi transkriptsioon

Avaküsimused Moder: Mida tähendab teie jaoks huumor? (nt naermist, naeratamist, sõbralikkust, huumorimeele olemasolu, kõik kokku, veel midagi...)

Respondent 1: Minu viskan küll nalja, nalja end üle, ma ei tea, kui mõtlen huumor tuleb meelde huumor vanast ajast Meelejahutaja saate läbi. Igapäevaelus nali.

Respondent 2: Mul ei ole selle huumoriga kõige paremad suhted, kui hea tuju siis mõistan ja tee, kui aga must masendus peal, siis küll huumor ei aita, pigem ärritab. Aga laste puhul, oleneb päevast, rühmast, tujust. Sobib teha. Huumoritaja on väga erinev. Täiskasvanutega heas seltskonnas võiks teha. Pigem ka enda üle nalja visata.

Respondent 3: Mul täiskasvanutega hästi ei õnnestu nalja teha. Õnneks lastega õnnestub. Mul nagu huumoriga ei ole ole kõige paremad suhted täiskasvanutega. Lastega on vältimatu, kõige paremini saab huumoriga ennetada probleeme, peab õigesti reageerida.

Respondent 4: Minu jaoks nagu positiivse ellusuhtumise üks osas lihtsal sellest, eriti meie töös, eriti keelekümbuses ja läbi sellele lapsed armastavad sind ja tahavad osaleda tegevustes. Kui oled tõsine kogaeg ja kurb ja huumorimeelt ei ole siis, on väga raske olla.

Respondent 5: No minu jaoks on täitsa elustiil. Mina üritan kõike huumoriga võtta, hästi palju naerda ja nalja visata. Pubeka eas mul praegu tütar ja käime psühholoogi juures, omad probleemid, ta võtab meid nii koos ja eraldi. Kui eraldi, siis hea et võtan asju huumoriga, kuigi on valus ja süda peksab, on mingi probleem. kuid püüan alati huumoriga võtta. See on minu kaitsemehhanism. Ja lasteaias samuti lastevanematele koosolekul ütlen, et eesti keel on kuskil teisel kolmal kohal, esimesel kohal, et lapsed rõõmuga veedaksid oma päeva ja nalja ikka jätkub.

Respondent 6: Positiivne suhtumine, huumor aitab kõiges ja kõikjal.

Sissejuhatavad küsimused Õpetajate arvamused huumori kasutamisest laste motiveerimisel teise keele õppel

Moder: Kuidas motiveerite last teise keele õppel?

Respondent 1: Huvitavate tegevustega. Ma pean ise väga hästi uskuma, minust peab see välja tulema. See mis ma teen usun sellesse, lapsed saavad kohe aru, kui sa ei ole siiras. Siia maani on hästi läinud.

Respondent 2: Kõik asjad on enam vähem ära öeldud. Siirus ja naeratus ja positiivsus. Kunagi Hispaania professor ütles, et kui ei meeldi inimene, ei meeldi keel. Ja sa ei suuda seda õppida. Sealt tulebki, et sa pead end lastele meeldivaks tegema. Tema tasemel, loon temaga kontakti, silma kõrguse kontakti, positiivse kontakti. Hiljem juba tegevustes, et oleks huvitav, et laps oleks põnevil, et tahan arusaada, mida õpetaja räägib ja tahan ka kaasa rääkida.

Respondent 3: Minuga on, et olen tähelepannud nii eesti kui vene laste puhul, kui ma ise olen lahti, tingimused kõik täidetud, ette valmistatud, uut lisad vanale, näitlikku materjali, orjenteerud ise, sa ei ole rabe, endal on huvitav ja oled lahti ja lapsed tulevad kaasa. Kui lapsed hakkavad rääkima, see on parim tagasiside. Ise alati olla rahulik. Nali tuleb ka ise, ei pea punnitama, kui saa lahti oled.

Respondent 4: Ise avatud, usud seda, mida keelekümbuses teen, mida teen, ei saa et natuke uskuda toimumises, kasutan ise laste tehtud materjale, palju mängulisust. Huumori kaasamine aitab palju kaasa. Roomama koos lastega põrandal kaasa, siis lapsed kõik armastavad sind ja tahavad sinuga koos olla ja eesti keelt õppida. Võrdne kohtlemine, üks meeskond, üks punt, teeme asju ühise eesmärgi nimel. Märkame teine teist. Isegi lapsed kuulevad vanemaid eesti keels rääkimas, ütlevad, et ainult õpetaja tohib rääkida. Hea tuju ja positiivsus.

Respondent 5: Ma kohe ei oska öelda, oled rõõmsameelne, ise hästi avatud, ei oska öelda, oled avatud ja niuke ja kerge tulema, hakkad naerma ja niivõrd positiivne ja

kontakt on kohe saavutatud, esimesel kokkupuutel lastega. Pole olnud, et keegi ei tahaks tulla ja nutab. Vanemate poolt ka hea huumorimeel. Tekib turvatunne. Ühe õpetaja juurde tahavd tulla ja teise juurdevähem tulla. Psühholoogiliselt loomulikult tavaline olukord. Üks on lutsukomm ja soklaadikomm pählitega. Mõlemad kommid on head ja magusad. Võtab pigem selle kommi, mida eelistad just praegu. Pole vaja lapsega õhtul graafikut arutada. Kontakt tekkis ühe õpetajaga rohkem, kui teisega. Ka järgmine päev garderoobis on teine komm, siis ups, täna on teine komm. Lapsel on see turavlisem ja vähem energia kulu. Jõudis kohale, vahet ei ole, kes homme on vaid, kommid on.

Respondent 6: Motiveerin ja räägin miimikaga, mõtlen natuke nüüd, kogun end pisut.

Moder: Kuidas toetab huumori kasutamine kõne arengut?

Respondent 1: Lapsed saavad poitiivse elamuse ja saavad kaasa rääkidasituatsioonides. Taotuslik valesti ütlemine motiveerib.

Respondent 2: Naljast arusaamine on kõne arengu tase. Naljad ja vanasõnad, kõnekäänud on pragmatiiline kõneoskus. Väiksematega saab huumoriga keerata ka naljaks seda, mis tegelikult ei ole naljaks, nt lapsed joonistasid, see ei ole nali, lapsed ise ütlevad midagi valesti aga saab pöörata naljaks. Väga tõsiseid nalju teha ei saa. Teatud keeleoskuse tase on vajalik. Lastele on motivatsiooniks on see, et ise õpetajana sa eksid ja see teeb kohutavalt nalja ja hakkavad ka ise kasutama.

Respondent 3: Miimika, naeratus, lapsed on ise rõõmurulli. Sealt pealt hakkab õppimine

Respondent 4: Mingi sõnavara peab juba olema, nali tuleb mõista osadena, ei saa öelda janes põues. Asjade peitmine, see ei ole sõnaline vaid asjaga, et enne peaks olema nali on mänguline. Seasaba panemine, paneb valesse kohta, tuled rühma, teed valesti, pluss tagurpidi

Respondent 5: Kui uus rühm tuli, siis meie lapsed rühmas õppisid esimeste sõnadega „palun hoogu“. Mänguplatsil palusid hoogu, ma saatsin nagu kosmoselaevad „kas kosmoselaev nimega Artur on lennuks valmis? Ja nimega Artur oleb valmis. 1, 2, 3 ja läks. Motiveerib, laps kas ise teeb endale hoogu või kutsub abi, kuid selleks peab ta juba proovima suhelda eesti keeles. Neile on positiivne kogemus. Situatsiooni loomine. Lapsevanemad olid väga üllatunud, et lapsed teavad sellised väljendid.

Respondent 6: Vägaagi aga igakord nad ei saa alguses aru mõttest, mis õpetaja ütleb. Ma spetsiaalselt ei tee, Milana ja Milena ajan sassi ja lastel pakub see nalja ja ütlevad õpetajale, et oi oi.

Moder: Mida arvate lasteaias teise keele õppel huumori kasutamisest?

Respondent 1: On väga vajalik, pinge maandamiseks.

Respondent 2: Mina arvan, et on väga vajalik, ei ole stressis lapsed. Laste puhul on vaja teha selgeks, mis on nali ja mis mitte. Arutatakse juttude põhjal. Kui keegi teise asjad ära peidab, siis see ei ole nali. Lapsed mõistavad nalja. On vajalik.

Respondent 3: Lapse tähelepanu võitmiseks aitab naljapilt, mis alati kaasa. Nägu noh, mis ei lähe konteksti, ei sobi, ei ole. Naljapildiga saab haarata tähelepanuu.

Respondent 4: Huumorit ja nalja on vaja. Üks osa ja pinge maandamiseks.

Respondent 5: 7-8 aasta saavad aru irooniast.

Respondent 6: Vabastab stressist

Moder: Kuidas aitab lapse ja õpetaja suhtlemisel kaasa huumori kasutamine? (nt õpetaja on ise oma huumori kasutamisega eeskujuks lapsele, lapsed tunnevad end vabamalt)

Respondent 1: Pinge vaba suhtlemine

Respondent 2: pinge vaba suhtlemine

Respondent 3: Laps eksib ja ehmub ja saab naljaks pöörata, Kui lapsed keelt rohkem teavad ja näiteks leivapuru on häst plalju maas, siis õpetaja küsib, kas meil on tuhkatriinu, teeme akna lahti, las tulevad linnukesed. See läheb küll üle piiri, kuid toimib.

Respondent 4: Enda üle peab oskama ka õpetaja naerda, kui sa ise ka naerad, laste jaoks on tõsine olukord ja võtavad sind võrdselt. Sul ka juhtub. Ei ole hullu, kui juhtub piimaga läheb üle.

Respondent 5: Piima ajad ümber, vabandust sõõgitädit, et ümber ajasin, et nendega võrdselt olla. Vahest teen lausa meelega, mõni laps on väga egmunud, kahvel kolisatab, kodus surmavaikuses süüakse. Siis laps ka näeb, et ei ole hullu, kui juhtub teistel ka.

Respondent 6: Viib õpetaja lapse võrdsele tasandile

Siirdeküsimused

Õpetajate arvamused huumori kasutamisest teise keele õppel (iironia, sakrastiline, heatahtlik, positiivne ...)

Moder: Miks on vajalik huumori kasutamine teise keele õppel?

Respondent 1: Situatsioon on võõras niigi, siis huumor aitab pingeid vähendada, lapsel lihtsam kohaneda.

Respondent 2: Tähelepanu võitmiseks ja sellega saab õpetajana ise luua vahetu kontakti. Lapsel on hea ja turvaline keskkond keele omandamiseks.

Respondent 3: Aitab kohaneda.

Respondent 4: Teeb keele ahvatlevaks tema jaoks, nagu õpetaja, nii ka laps tahab suhelda, kui oled lapse südame võitnud.

Respondent 5: Aitab lapsel uues olukorras kohandada, ei ole lihtsalt kuiv teadmiste omandamine.

Respondent 6: Pingevaba keskkond.

Moder: Mis laadi huumorit võib kasutada teise keele õppel? (heatahtlik, sarkastilist jne.)

Respondent 1: Situatsioonis sobivat nalja, tunneta laste, kellele, kuid ikkagi heatahtlikku.

Respondent 2: Kõik ära öeldud. Tegelikult, ei alanda last, laps ei tunne end puudutanu. Oleneb lastest, kes kuidas tunnetab. Mõni reageerib kohe, mõni naeratab, mõnel pisar silmas. Peab ära tunnetama. Sarkasmi kindlasti mitte. Puder kukkus pluusile, sul on täna ilus pross, pudrupross, kas jätame või teeme puhtaks. Teeme ikka Laps tunneb ka hääletooniga ära, kas on positiivne või irooniline.

Respondent 3: sellist, mis last ei alanda, eelmine näide (tuhkatriinu) oli piiripeal. Teatud vanuses tuleb lapsel harjuda ka sarkasmi ja irooniaga.

Respondent 4: Iga laps on erinev. Mõne lapse jaoks võib piire liigutada. Võib kasutada nii iroonilist kuid tuleb tunnetada, õige kohta, hea maitse piir. On naljad, mida ei saa kõigi puhul kasutada, laste iseloomud, millist nalja võib teha.

Respondent 5: Mulle väga meeldib nalja visata. Uurisin, 7-8 aastane, kui kooli läheb, aju küps, irooniast ja sarkasmist. Paar nädalat tagasi Maksimiga, kes on hästi liikuv poiss, käib karates. Ja jooksis rühmas, sõõgitädi ütles, et oi sa nii ruttu jooksid magamistoast tualetti. Lapsed teavad aga, et rühmas joosta ei tohi ja ma küsisin, et kas me jookseme, no irooniliselt „super“. Vanuseliselt ei pruugi veel aru saada. Iroonia sarkas on keelatud, kuna nad ei saa aru. Laps on pedant, terve päev on pinges, terve päev läks valesti. Aga õpetaja ütles super, ta ei saa aru, see on keelatud.

Respondent 6: Igat huumorit, kui ta on õiges paigas.

Moder: Milline huumor toetab huumor kooliealist last teise keele õppel?

Respondent 1: Positiivne

Respondent 2: Positiivne, heatahtlik

Respondent 3: Toetab see, mida algatab laps ise ja tark õpetaja oskab suureks teha.

Respondent 4: Otse situatsioonist, õpetaja ja mitte kurjustada

Respondent 5: Kui lapsel on õpetajaga usalduslik suhe. Sa oled ta sõber juba. Ta on sinu oled sõber, fänn, ei saanud aru, teised teevad, kuhugi nali viib, ikkagi tekitab situatsioonid, sammu tagasi, imelik ta nalja viskab.

Respondent 6: Vastavalt olukorrale, kui ikkagai pigem positiivne, heatahtlik.

Moder: Milliseid huumori eri vorme teate, mida võiks õppe- ja kasvatustegevustes kasutada? (nt anekdoot, pantomiim, naljaluuletused jne).

Respondent 1: Kammin juukseid aga ütlen, et pesen hoopis hambaid, teen midagi valesti. Lapsed mõtleavad kaasa. n-ö tagurpidi tegemine.

Respondent 2: Mõista nalja, naljaloo, nalast ei saa aru, keeleliselt on vaja lahti seletada, keeleliselt on raske, situatsiooni koomika. Kirjanduspala, lahtiselgitada teise aasta lõpus sobivad väikesed anektoodid. Tekitab elevust, motiveerib neid rääkima.

Respondent 3: Situatsioonikoomika, rutiinivimkad, teadmiste kontroll ja sobib.

Respondent 4: Situatsioonikoomika või mõni eteglane tuleb, pipi või mandariin.

Respondent 5: Niina rutiin 3 korda päevas, viskasin nalja, mitte suhu vaid kõrva. Siis nad juba ootasid seda. Tabasid ära. Nii saab rutiini huvitavaks teha. Siis muutsime sõnu, jäi meelde, noaga suhu. Tuntud muinasjutt, tegelased muutuvad, nt on kalekirjakud, lõvi ja tiigrid, valesti räägid. Ta ei mõtle enam sellele, et ei julge öelda, tal on vaja situatsioon lahendada. 4-5 aastastega saab seda teha.

Respondent 6: Maris Ja nii ongi, olen nõus teistega

Võtmeküsimused

Huumori eri vormide kasutamine lapse teise keele oskuse arendamiseks.

Moder: Mis huumori vorme sisaldab praegune kasutuses olev metoodiline õppematerjal SA Innove keelekümblykeskuse poolt? (luuletusi, naljajutte jt)

Respondent 1: Ei ole, alusdokument lihtsalt

Respondent 2: Õpetaja peab ise olema loov, need on siiski ainult õppematerjalid.

Respondent 3: Käitumisest, vene materjalid

Respondent 4: Töötamiseks vajalik dokument, materjali kogumik, kuid huumorile ei ole keskendunud.

Respondent 5: ei ole

Respondent 6: See pole nalja raamat

Moder: Milliseid huumorit sisaldavaid materjale kasutate või olete kasutanud?

Respondent 1: Ma ei otsi huumori, tegvuse ettevalmistamine. Keeg midagi ütleb ja siis saab naljaks teemata.

Respondent 2: Soome koolituse saadud materjali, naljapildid kolme simaga lehm, mis valesti, luuletused, naljamaterjali ei ole kõnekäänud, süda kukkus saapa sõörde. Tõsised teemad, nalja eraldi ei plaani. Kui on väga hea tuju, terer tere, miks jõudsid sa led nagu rakett, ma ei teadnudki mitu sõpra. Tegevustesse ei planeeri.

Respondent 3: Sõnapaardid, piiri pääri, plirts plirts, sirts sirts lapsepõlvest meelde jäänud. Keelekümblus on fenomenaalne nähtus rohkem pudeleid ja puudleid. Ilmar Trullil on vahvad naljaluuletused.

Respondent 4: Tuntud luuletajate naljajutte,

Respondent 5: Niina Kogemus, mis töötab siis kasutan edasi, materjali ei tea, kahjuks vanemad ei tegele lastega, saada aru saada ja kasutada sünonüüme. Rikkam maa, kus saad nalja teha. Emakeele tase on nõrk on ka raske seletada mõningaid asju. Kasutan eesti keel õpe 0-A1 tase ja harjutab, just ja juust, pudel ja puudel. Seletad lahti. Maja valmis, näpuvärvidega põrsad, kuhu ma teen ja siis keegi koputas, hunt tuleb, on ukse taga, akna taga, lapsed tegid kohe näpuvärvidega põrsad majja ära.

Respondent 6: Maris Teen ise nalja. Tavaliselt tuleb ise.

Vaheküsimus moder: On raamatuid, mis toetaks õpetajate?

Respondent 2: Eraldi raamatut ei ole

Moder: Mida arvestate ise huumorikate õppematerjalide ettevalmistamisel? (keeleline edasi jõudmine, kultuuriline eripära, vanuse järgi, mis lastele meeldib)

Respondent 1: kõik on oluline

Respondent 2: keeleareng, nali, keeletase, midagi keerukamat, siis need rahvusliku puhul peab pigem täiskasvanutega arvestama, laste puhul mitte.

Respondent 3: Laste vanuse järgi,

Respondent 4: laste iseloomud, kui nutikad, Kõike tuleb arvestada.

Respondent 5: Tekstist sõltub palju,

Respondent 6: Mis on juba tehtud ja toimib võib edasi kasutada.

Vaheküsimus Moder: Kas saab nalja planeerida tegevustesse

Respondent 1: Tuleb pigem situatsioonist

Respondent 2: Keelekümbluses on tõsised teemad ainult naljapäeval on eesmärgipärane nalja tegemine.

Respondent 3: Saab, vesi ahjus, jänes põues. Vene lastele väga meeldib. Kohe nali. Naerame ära. Lahti seletada vastavalt teemale.

Respondent 4: Huumoriga saab poolehoidu võita ja igapäeva situatsioone naljaks pöörata.

Respondent 5: Õppe tegevustesse ei planeeri otseselt, et täna teen nüüd nalja.

Respondent 6: Tulenevalt situatsioonist.

Moder: Milliseid huumori eri vorme kasutate tegevustes?

Respondent 1: naljakaid pilte

Respondent 2: teatrit oleme teinud, lihtsaimaid anektoote, pildiseeriad

Respondent 3: nalja pilt

Respondent 4: tegevuseline ja mängulised situatsioonid, lastele meeldib kui roomad ka põrandal koos nendega.

Respondent 5: lõbusaid pilte, nalja jutte.

Respondent 6: naljakaid pilte

Moder: Milliseid huumori vorme eelistavad kõige rohkem lapsed vanuses 5-7 aastat?

Respondent 1: Lastel omavahel narrimine.

Respondent 2: Anektoote räägivad vene keeles ja siis püüavad eesti keeles nalja teha. Püüavad lõbustada teisi ka. Hirmus naljaks, kui peidavad teiste asju. Teine laps nutab.

Respondent 3: Teise üle naerda. Kes jookseb eest ära ja see kes tagajab tagaajamine.

Respondent 4: Lapsed ise kipuvad tegema ka kiusu pärast. Laste naljad ei ole sel moel, positiivsed naljad. Naravad üksteise üle, kõigile ei ole positiivne kogemus. Nemd ei taju alati seda huumorit. Laps tahab positiivset nalja kuid teist võib hoopis solvata.

Respondent 5: Kirjutab ja joonistab ja naljakd, kiidad taevani. Paar kirssi ja ongi valmis. Näe õpetajale valmis. Ise pole endas kinni. Asja põnevaks teha, originaalne kaart poisil, kes ei oska öelda. Suur ja väike

Respondent 6: Lastel üksinda ei õnnestu hästi, teevad selliseid nalju, mis võib kedagi solvata.

Lõpuküsimused

Moder: Kuidas mõjub huumori kasutamine teise keele omandamisel? (nt. positiivselt, lapsed on rohkem kaasa haaratud, negatiivne, kogu õppetegevus pööratakse huumoriks, häiriv)

Respondent 1: Piiri tunnetamine võtab aega.

Respondent 2: Kui käest ära läheb tuleb lõpetada. Siin oht, kui on noor ja kogenematu õpetaja, lapsi saada kontrolli alla, kuna saab tagasi või lõpetatd või petad. Tähelepanu äratamiseks, sellega saab tagasiside, kas nad said aru, vale asi vales kohas, keeletase on hea. Ülevaadet. Kui hakkab üle piirimine, siis tuleb edasi minna.

Respondent 3: Ei ole kokku puutunud väga huumorika õpetajaga. Nalja mõtet on raske välja äelda, situatsioonikoomika, teise aasta lastega, Teema piires nvanasõna, kõnekääd või naljamõistatus, kui saab lahti seletada rikastab sõnavara ja avaldab sõnavari

Respondent 4: Kohandada, kui mõni asi meeldib või läheb labaseks, läheb kaasa. Tegevused ei ole kivisse raiutud, me peame olema loovad.

Respondent 5: Tähelepanu võitmiseks, nt söögiluuletus ja üldse kaasa ei mõtle ja sa võidad tähelepanu. Hommikuringis tõesti mõnikord ja kõik teevad järgi, kes on täna

meiega. Juhtub mõnikord, et dispiiliin kaob. Viib valesse kohta. Ribad, pildiraam, fantaasia läks tööle, kelle ei meeldi, Kaotasin 5-7 minutit, minu arust laps võttis ja uneajast. Eesti keele edasi andjana rõõmu.

Respondent 6: Iga nali õigel ajal olukorras.

Moder: Mida huumori vormidest kasutate ise kindlasti edaspidi rohkem oma tegevuste ettevalmistamisel? (Oli pikk vaikus)

Respondent 1: Marje Teise nurga alt näen, see on hea kui saab mõtteid vahetada.

Respondent 2: Kõik on head ideed. Kasutan situatsiooni koomikat rohkem ära. Positiivse meeleolu loomiseks. Mõni laps ei saa ikkagi naljast aru ja oleme pööranud nalja tõeks.

Respondent 3: Laps tuleb ja märkab midagi lapse juures ja kasutan huumorivõtmes.

Respondent 4: Me ise kasutame, kaasa teha, olla osaline, julgus teha rohkem, mitte krampi minna.

Respondent 5: Niina Prossi lugu väga meeldis.

Respondent 6: Maris Olukord on käes, nädala pärast ja siis mõtlen nüüd teen selle ära.

Moder: Milline mõju on teie arvates huumoril motivatsioonile teise keele omandamisel? (lapsed omandavad kergemini, kiiremini, on huvitatud, tahavad rohkem suhelda)

Respondent 1: Ma ise tahan teha, positiivne

Respondent 2: See, mis teed naljaga, jääb paremini meelde. Saavad aru ja saad tagasiside.

Respondent 3: Spontaansus, lõdvestusmoment.

Respondent 4: Mida pead ütlema, vabavalik, sõnavara on palju rikkam,

Respondent 5: Kirjutasime retsepte, allkirja, templi, tüdruku juurde, tee oma kassile 3 korda pai. Sõbranna aitab, õhtul jookseb ema juurde, vaata. Naljaga tehtud paber on väga kallis neile. Minu arust väga motiveerib

Respondent 6: Maris Nad on vabad, head tulju, kui raiud midagi, siis ei võta vastu

Moder: Milline mõju on huumoril lapse motiveerimisel teise keele omandamisel väljaspool õppetegevusi? (nt vabamäng)

Respondent 1: vastavalt situatsioonile,

Respondent 2: hommikuti saab teha, pärast lõunat tahavad lapsed ise ka olla omaette ja oma sõpradega.

Respondent 3: Hommikul ikka saab mängida

Respondent 4: Terve päeva osa, peale hommikusööki, pikalt, kõik võtab aega. Individuaalselt vestelda, õhtul vabamängu aeg.

Respondent 5: vastavalt olukorrale

Respondent 6: vastavalt situatsioonile.

Moder: *Kas soovite veel midagi lisada?

Respondent 1: Aitab dispiiliini hoida ka, kui tunnetada seda. On seda ju filmides nähtud.

Respondent 2: Nalja ja naeruga on keelt lõbus õppida.

Respondent 3: Lapsed stimuleerivad ka õpetaja huumorit. Lastega ikka juhtub midagi naljakat.

Respondent 4: Palju asju käis juba läbi, kuid kogemusest see tõesti aitab.

Respondent 5: Elan ise huumoriga, istusime täna aga maha, teadvustad rohkem, nüüd võiks juba planeerida tegevustesse, teha mida tegi kolleeg.

Respondent 6: Huumor loob pingevaba keskkonna.